Seçilmiş Hikâyeler Dergisi

AĞUSTOS 1952

SAYI : 7

Linyit Kömürlerimiz

EN UCUZ VE EN İYİ YAKIT MADDESİDİR

Her türlü teshin ve sınaî işlerinizde linyit kömürü kullanınız.

Sobalarınızda daima LİNYİT yakınız

Mahdut Mesuliyetli
Türkiye Kömür Satış ve Tevzi Müessesesi

Türkiye Garanti Bankası A. O.

Küçük Cari Vadesiz, Vadeli ve İhbarlı Tasarruf mevduatına mahsus

1952 İKRAMİYE PLÂNI

Bir talihliye 100.000 lira

Beş Keşidede

5 Apartman Dairesi

Altı Keşidede

Muhtelif ve zengin para ikramiyeleri

Büyük ikramiyesi **100.000** lira olan keşideye **250** liralık bir hesapla girilir ve her **250** lira, ayrı bir kur'a numarası alır. Diğer aylık keşidelere **100** liralık bir hesapla girilir ve her **100** lira bir kur'a numarası alır.

Tafsilâtı Gişemizden alarak, hesap açmakta ACELE EDİNİZ !

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi

Sahibi ve Yazı İşleri fiilen idare eden **Salim ŞENGİL** ★ Ayda bir çıkar. P. K. 2045 Ankara Bakanlıklar. ★ Yıllık abonesi Türkiye için 6; yarısı 3 liradır. Dış memleketlere bir misli fark alınır. Öğretmen ve öğrencilere yüzde 20 tenzilât yapılır. **Her hakkı mahfuzdur.** İçi Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. O. Basımevinde, kapak Doğuş Matbaası A. O. da basılmıştır.

CİLT 7 **Ağustos 1952** **SAYI 7**

BU SAYIDA

Orhan KEMAL
Ayhan HÜNALP
Vüs'at O. BENER
Aclan SAYILGAN
Kemal BEKİR
in hikâyeleri

★

Salâh BİRSEL
Celâl VARDAR
Ahmet ARİF
Mehmed KEMAL
Oğuz ARIKANLI
nın Şiirleri

★

Salim ŞENGİL
İlhan TARUS
Şahap SITKI
Cevdet PERİN
Selâhattin ALDANIR
İlhan BAŞGÖZ
ün yazıları

★

MUMCU'nun Desenleri

ve

BASINDAKİ YANKIMIZ

Ulu - Orta

KANUNLAR ve NİZAMLAR

Salim ŞENGİL

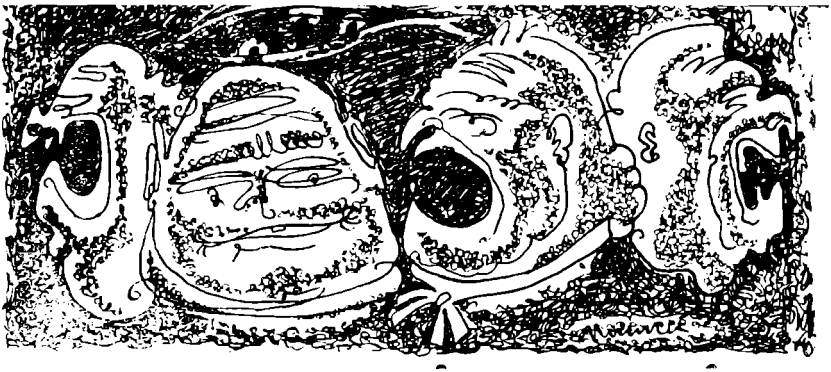
1927 senesinden beri yürürlükte bulunan 1117 sayılı "Küçükleri muzir neşriyattan koruma" diye bir Kanun vardır. Bu kanun yıllar yılıdır uygulanmaz bir halde durup duruyordu. Geçenlerde Millî Eğitim Bakanlığında, sözü edilen kanunun birinci maddesine göre kurulan bir komisyon bunu işler bir hale getirmek üzere faaliyete geçti.

Zararlı neşriyatın alabildiğine yayıldığı ve sahasını günden güne genişlettiği, üstelik buna karşılık da fikir mahsulü eser ve yayımların pazarının kısırlaştığı bir sıra bunu önleyici tedbirlerin alınması hakikaten gerekiyordu.

Yalnız, işin garip tarafı elde bulunan "Küçükleri muzir neşriyattan koruma" kanununun muvacehesinde meydana gelen komisyonun herhangi bir mecmuayı kapatmıya yetkisi yoktur. Ancak, satışını sınırlandırabiliyor. Meselâ: son günlerde bu gibi hakkında karar almanlar arasında "Karakedi", "Hâdise", "İnci" ve "Çiçek" mecmuaları bulunmaktadır. Ayrıca bir mecmua hakkında komisyon tarafından verilecek satışını sınılandırma kararının her sayı için ayrı ayrı alınması gerekiyor. Memleketimizde sansür diye bir konu olmadığına, Allah nasip etmesin yani herhangi bir yayın piyasaya çıkmadan önce, yetkili bir büro tarafından gözden geçirilmediğine göre, demek oluyor ki, basılmak suretiyle yapılan bütün yayımlar doğrudan doğruya piyasaya sevkedilip alıcılara ulaştırılabiliyor. Bundan sonra iş, komisyonun dikkatinin çekilmesine ve ancak şöyle bir karar alınmasına kalıyor. Falan mecmuanm veya gazetenin şu sayısı: 1) Alenen teşhir olunmıyacak, 2) 18 yaşından aşağı çocuklara satılmıyacak, 3) Gezginci satıcılara verilmiyecek, gibi buna benzer daha birtakım kararlar. Anlaşılıyor ki hertürlü yayın incelenip gerekli karar alınıncaya ve satıcılara bildirilinceye kadar atı alan Üsküdarı çoktan geçmiş olacaktır.

Demek istiyoruz ki, kanunlar ve nizamlar iyi niyetli vatandaşlar içindir. Niyeti malûm olan kimselere ise, bir daha niyetini bozdurtmıyacak şekilde ağır hükümler uygulanmak üzere "Küçükleri muzir neşriyattan koruma" kanunu bu günkü şartlara uygun olarak değiştirilmelidir.

Orhan Kemal'in bir Hikâyesi

KÜÇÜK AĞA

Fabrika sahibinin oğlu, saçları dökülmüş iri başı, yuvarlak göbeğiyle tombalak bir patatesi hâtırlatır. Bol bol uyumak, canlı kahkahalar salıvermek, etrafını alanlara mükellef ziyafetler çekmek için dünyaya gelmiş gibidir.

Fabrikanın memurlar lokantasına girdi. Müessese müdürü ve birkaç garson her zamanki gibi koşuştular. Sandalyalar ikram edildi, masalar çekildi itildi, kuvvetli cenup güneşinin vurduğu penceredeki muşamba perde indirildi... O, yâni fabrika sahibinin oğlu, ikram edilen dört beş sandalyadan yalnız birisine yan geldi, dirseğini masaya dayadı, tombul yüzünü etli avucu içine aldı..

"Şeyy... dedi, neblim ben? Birşey ama, ne?"

Ağız dolusu esnedi. Karşısında hazırolda bekleyen müessese müdürünün yüzüne, ağır göz kapaklarının altından yorgun yorgun baktı.

"Canımın ne istediğini bil bakalım!" dedi.

Müessese müdürü resmî bir gülüşten sonra, ciddileşti.

"Bil, diye tekrarladı fabrika sahibinin oğlu, canımın ne istediğini bil, sana on bin lira!"

Sandalyasında doğruldu, sonra, bir kaplumbağanın kabuğunu hatırlatan sırtiyle, masaya abandı.

"Hadi... Bilsene!"

Lokanta müdürü gerdan kırdı, gözlerini kırpıştırdı, kuru yüzünü kaşıdı.. Sevmiyordu, garsonların filân önünde piyasasını düşürmekten başka bir şeye yaramıyan bu şakaları sevmiyordu amma...

Bu sırada cebinden bloknotunu çıkaran fabrika sahibinin büyük oğlu altın istillosuyle çok bozuk bir yazı yazdı:

"Müessese müdürü, canımın ne istediğini bildiği takdirde, kendisine on bin lira vermeyi taahhüt ediyorum."

Müessese müdürü dede olmuş, ağır başlı bir adamdı amma, çâresiz, kâadı aldı, uzaklaştı.

Fabrika sahibinin oğlu sandalyasına gene yangeldi. Gittikçe ağırlaşan göz kapakları nerdeyse büsbütün kapanacaktı. Bu sırada karşıda,

kuvvetle vuran güneş sütununun yanında, madeni bir şeyler parlatmakla meşgul bir garson gördü. Eliyle masaya vurarak çağırdı. Dirseklerine kadar sıvalı kolları ve yer yer siyahlanmış beziylo garson, koşarak geldi.

Fabrika sahibinin oğlu:

"Napıyorsun orda?" diye sordu:

Kulaklarına kadar kızaran garson:

"Çatalları, dedi, çatalları parlatıyorum efendim!"

"Niye parlatıyorsun?"

"Usta öyle emretti efendim!"

"Usta öyle emretti demek? Sen emir kulu musun?"

Garson gülmeğe çalışarak:

"Sâyenizde efendim.." dedi.

"Sâyemizde mi? Ben ağaç mıyım ulan?"

"Estağfurullah efendim.."

"Sâye gölge demek, ağacın gölgesi olur. Benim sâyemdeyse... Ben ağaç oluyorum bu hesapça, sen de benim gölgemde... Ha?"

"Estağfurullah efendim... Hâşâ"

"Senin okumuşluğun falan var mı?"

"Yok efendim.."

"Hiç mi?"

"Var ama, az.."

"Ne kadar?"

"Beşi bitirdim, hepsi bu.."

"Gerisini niye getirmedin?"

"Tecellî beyim.."

"Nasıl tecelli? Tecellî ne demek?"

"Ben esas Karadenizliyim. Babam postahanede odacıydı. Beş kardeştik, aldığı para yetmiyordu zâti, boğazımıza.."

"Peki, şimdi on bin liran olsa... Meselâ tayyare piyangosu aldın, on bin lira vurdu! Nâparsın?"

Garson gülmeğe çalışarak önüne bakıyordu.

"Söyle, nâpardın on binin olsa?"

".....?"

"Cevap ver be! Hiç düşünmedin mi? Meselâ çıkarıp on bin lira versem sana şimdi... Nâparsın?"

".....?"

"Hiç fikrin yok mu be? Düşünmedin mi şimdiye kadar?"

"Düşünmedim efendim.."

"On bin lira çok mu mühim?"

"Çok..."

"Çok demek? Demek on bin liram olsa ne yapardım diye hiç düşünmedin?"

".....?"

"Sende iş yok. Git işine hadi!"

Garson kirli beziyle çekildi.

Fabrika sahibinin oğlu tekrar ağız dolusu esnedikten sonra, yaşaran gözlerini tombul ellerinin tüylü sırtiyle sildi. Hava adamakıllı sıcaktı, terliyordu. Tiril tiril sadakor caketini çıkarıp yanıbaşındaki iskemleye bıraktı. Sonra, önündeki masanın üzerine çaprazlama koyduğu ellerine başını dayadı, uykuya tam geçecekti, lokanta kapısı hızla açıldı, Dokumane şefi içeri girdi:

"Ahmet bey, dedi, koşun! Dokumacılar grev yaptı, ağa sizi bekliyor!"

Kara, kuru bir Arabuşağıydı. Fabrika sahibinin oğlu, ondan beklenilmeyen bir çeviklikle sıçradı, sadakor caketini aldı, Dokumâne şefiyle lokantadan çıktılar.

Hiç bir zaman düzelmiyen bir mide bozukluğundan şikâyetci ağa - fabrika sahibi - ağır tül perdelerin serin bir nemlilik verdiği odasında, köşeleme gidip geliyor, huysuzlanı-

yordu. İçeri giren oğluna:

"İş dayresine, emniyete, cendermeye telefon et çabuk!" dedi.

"Ne var? Noluyor?"

"Ne mi var? Ne mi oluyor? Ben mi senden soracam, sen mi benden?"

"Benim bildiğim. Mesainin sekiz saata inmesini, fakat on iki saatta kazandıkları parayı vermemizi istiyorlardı.."

"Her neyse.. Evvelâ telefon et, sonra git, gör. İcap ederse atelyeyi bağla, koğ gitsinler! Amele mamele.. Ac itleri başımıza çıkardılar bire herif... Hökümet hökümet değil ki.. Sallandırıver bir ikisini..."

Fabrika sahibinin oğlu odadan fırladı. İplik ambarlarını bir hamlede geçti. Dokumâneye koşarak girdi. Üç yüz dokuma tezgâhının müthiş bir şakırtıyla çalıştığı atelyenin havasında pamuk tozları uçuşuyordu.

Kapıda durdu. İçeriyi hırslı hırslı gözden geçirdi. Yanıbaşında dikilen dokuma ustasına:

"Hani? Grev yaptılar diyordun? dedi. Herkes tezgâhının başında!"

"Tezgâhlarının başındalar amma, iş görmüyorlar. Masra tükeniyor dolusunu koymuyorlar, bez top oluyor kesmiyorlar, iplik kopuyor bağlayıp çekmiyorlar.."

"Kapalı grev yâni? Kim elebaşıları?"

"Sarı Memet.. O yok mu o.."

"Çağır şunu bana!"

Dokumâne şefi düdüğünü kuvvetle öttürdü. Bütün başlar kapıya çevrildi, iki muavin koşarak geldiler:

"Sarı Memedi çağırın bana!"

Az sonra, zayıf kolları dirseklerine kadar çemirli, duru beyaz yüzlü, tepe saçları dökük, gaga burunlu bir dokuma işçisi dokuma ustasının yanına geldi. Üstü, başı, kaşları toz içindeydi.

"Buyur!" dedi.

Fabrika sahibinin oğlunu işaret eden şef:

"Küçük ağa seninle konuşmak istiyor!" dedi.

Sarı Memet küçük ağaya baktı, bakıştılar.

"Sarı Memet sen misin?"

"Benim!"

"Bu ameleye sen mi önayak oluyorsun?"

"Ne gibi?"

"Tezgâh başında dikiliyor, iş yapmıyorlarmış.. Böyle hareket etmelerini sen tavsiye ediyor muşsun.."

"Ne münasebet? Onu sana söyleyen haltetmiş!"

"Ne biçim konuşmak bu? bir âmirin, bir büyüğün önünde böyle mi konuşulur?"

"Büyüğün önünde böyle konuşulmaz, biliyorum.."

"Konuşuyorsun işte!"

"Konuşmuyorum, terbiyemi bilirim ben!"

— "Konuşuyorsun işte be!"

"Ben senin önünde konuşuyorum!"

"Ben senin büyüğün değil miyim? Ekmek veriyorum sana!"

"Sen? Bana ekmek veriyorsun ha? Sen kimsin de bana ekmek vereceksin? Çalışıyorum ben, alnımın teriyle kazanıyorum onu... Bana ekmek veriyormuş.. Ben çalışmayım da sen bana ekmek ver.. Ulan siz değil ekmek, günahınızı bile vermezsiniz bedavadan!"

"Terbiyesizlik etme, fena olur sonra!"

"Nolur? Bilmem neyimden tutup

tavana mı astırırsın beni?"

Araya dokuma ustası girdi, Sarı Memedi kenara çekti. Etrafını derhal dokuma işçileri, arkadaşları almıştı.

"... Fiyakasına bak gebeşin.. dedi, bir dene patlatsam yarısı boşa gider.."

Aptesane aralığında cıgara içerken "manzara"yı uzaktan görüp koşarak gelen dokumacı Bilâl, Gaffar, Kürt Resul de kalabalığa karıştılar. Gaffar:

"Nolmuş lan Memet? diye sordu, kimkime nâpmış?"

"Hiç yahu... dedi Sarı Mehmet, bize ekmek veriyormuş.. Lan sen kimsin ki bize ekmek veriyorsun? Allahsız oğlu allahsız.. Çamurda görsen bir tekme de sen atarsın.."

Kürt Resul:

"Boş ver.. dedi, sekiz saata indiriyorlar mı indirmiyorlar mı?"

"İndirir mi bunlar yahu... Avanta işçi var... En zoruma giden, bize terbiyesiz diyor.. Lan senin de, sana terbiye verenin de..."

"Kim diyor? Koca göbek mi?"

"Heye.."

"Terbiyesiz ebu ceddi onun, sülâlei tâhiresi!"

Fabrika sahibinin oğlu yanlarına geliyordu. Gaffar:

"Ihı ıhı.. dedi, geliyor, bu tarafa geliyor.. Göbeğe bak lan.."

"Bellersin dokuz aylık gebe!"

"Gebe değil de nedir!" dedi Kürt Resul.

Fabrika sahibinin oğlu:

"Haydi bakalım, iş başına!" diye emretti. Bir an hiç kimseden ses çıkmadı, bakışıldı. Sonra Sarı Memet:

"Harb biteli beş sene oluyor! dedi, İş Kanununun hükümlerini yerine getirmenizi istyoruz!"

"O sizin bileceğiniz iş değil, diye küçük ağa nefretle cevap verdi, fabrikanın menfaatı nasıl icap ettirirse..."

"Biz kendi menfaatımızı biliriz. Fabrikanın menfaatı bizi alâkadar etmez!"

"Siz de fabrikayı alâkadar etmez siniz!"

"Arkadaşlar duydunuz mu? Biz fabrikayı alâkadar etmezmişiz.. Madem biz fabrikayı alâkadar etmeyiz. o halde bul işçi de çalıştır!"

Küçük ağa telâşlandı. Dokumâne şefi, muavinler, yağcılar, fabrika başmakinisti, iki kâtip başbaşa verip fıskos geçtiler. Sonra içlerinden iki kâtip icap eden yerlere telefon etmek üzere, koştular.

Sapsarı yüzüyle fabrika sahibinin oğlu:

"Dikkat edin, diye bağırdı, grev yapıyorsunuz, grev kanunen yasak, karışmam sonra!"

Sarı Memet derhal kendini toplıadı:

"Hayır dedi, kat'iyyen.. Geçiyoruz işimizin başına... Arkadaşlar herkes işinin başına geçsin!"

Herkes tezgâhının başına geçti. Lâkin tezgâhlar boşuna işliyor, üçyüz tezgâhta kilovatlar boşuboşuna, su gibi harcanıyor, bir tek santimlik iş görülmüyordu.

Dokumane şefi:

"Nafile... dedi, iş görmiyecekler"

Fabrika sahibinin oğlu hırsından kuduruyordu. Yere tükürdü, olduğu yerde döndü. Hırsına yenilerek gitti dokumâne kapısının ordaki mermerde şarteli çekti. Atelye istop edince:

E Ş E Ğ E Ö V G Ü

Siz hükmeden ekmeğimize
Tuzumuzu şekerimizi taşıyan
Siz karışıp çorbamıza
Mangalımızda pişen
Siz en beceriklisi hayvanların
Okuma yazma seven
Bir yığın kitabı siz
Bir gecede kemiren

Siz edebiyatımız sanatımız
Siz aklımızı aydınlatan
Siz düşüncelerimizin konusu
Siz arabayı yoldan çıkaran

Siz gediklisi ahırımızın
Ünümüze ün katan
Siz hastalıklarımıza siz dertlerimize
Sebep yaratan

Siz pusulamızda ibre
Kandilimizde yağ olan
Siz büyük bildiğimiz
Böbürlendiğimiz
Kızıp da küfrettiğimiz
Efendimiz
Siz eşek

Salâh BİRSEL

"Haydi, paydos! diye bağırdı, basın fabrikamdan, çıkın dışarı!"

Yeryer kımıltılar, homurtular oldu. Sarı Memet:

"Grevi sen yaptın! dedi, kanuna sen karşı geldin asıl. Şahit olun arkadaşlar, patron grev yapıyor!"

"Evet, grev, lokavt yapıyorum... Size bundan sonra değil ekmek, zırnık vermiyecem. takacam kilidi... Haydi, basın dışarı, yallah!"

Sarı Memetle arkadaşları kafa kafaya verdiler. Hararetli hararetli bir müddet konuştuktan sonra, Sarı Memet:

"Kımıldamıyalım, dedi, nasıl olsa polise telefon ettiler şimdiye, gelsin polis, işimizin başında görsün bizi! Nasıl?"

"Kıyak. Haydi gidelim.."

"Arkadaşlar, geçin işinizin başına... Varsa bir kuvveti attırsın bizi dışarı!"

Gaffar:

"Kışınki vergi kaçakçılığını unutma! diye bağırdı, tezgâhların hanklarını çıkarıp.. Çakarsın ya?"

"Çakar ya, ateş almaz enayi!"

".....!!"

Dokumacılardan bir kısmı tezgâhlarının başına geçti, bir kısmıysa küçük ağanın hâlâ basbas bağıran sesinden ürkerek fabrika kapısına doğru ağır ağır yürüdüler.

Az sonra, serkomserle birlikte yirmi kadar bekçi, polis fabrikadan içeri telâşla girdiler. Coplar çekilmiş kaşlar çatılmış, suratlar asılmıştı. Dokumâneyi kordona aldılar. Sarı Memet'le arkadaşları ileri atılıp:

"Komser bey, dediler, fabrika sahibi lokavt yaptı, ifadelerimiz alınsın!"

Her kafadan bir ses çıkıyordu, Serkomser şaşırmıştı.

"Lokavt ne demek?" diye sordu.

"Patronun grevi, patronun amele yi kovması, işinden atması!"

"Yalan, diye fabrika sahibinin oğlu ortaya atıldı, yalan söylüyorlar, yalan söylüyor namussuzlar!"

"Namussuz sensin, namussuz senin..."

"Namussuz, namussuz. namussuz!!!"

Ortalık karıştı. Fabrika kapısındaki işçiler de içeri girmeğe zorluyorlardı. Serkomser, bekçi ve polisler de ne yapacaklarını, nasıl hareket etmelerinin gerektiğini bilmedikleri için, kararsızdılar...

Fabrika sahibinin odacısı koşarak geldi:

"Vali muavini bey geldi, dedi. komser beyi istiyor!"

Serkomser belindeki tabancasını tutarak koştu.

Vali muavini hafif siyah bıyıklı, akça pakça bir zattı. Dîvan edebiyatına meraklı, bilhassa Nedîm hayranıydı. Fabrika sahibinin masasına kurulmuş, elindeki kurşun kaleminin arkasiyle cama hafif hafif vuruyordu.

Büyük ağa:

"Şirnediler beyefendi. dedi, nirden icadoldu bu demirkırası? Irgat, maraba güruhuna müttehem olduk bayağı.. Paramızla irezil oluyok!"

Vali muavini gülümsiyordu:

"Olur efendim, dedi, ufak tefek mesâil bunlar.. Ya maazallah Evropadaki gibi olsalar?"

"Olmasın efendim, bura Türkiye! Elinizde bir şey. Askeriniz, polisiniz var şükür.. Nelerinden korkuyorsunuz? Ah ben hökümet olmalıyım ki"

"Nâpardınız?"

"Sallandırıver bir, ikisini.."

"Ooo.. Bizim hükûmetimiz işverenle işçi arasında tam bir hakem rolünü oynamak için.. Yâni demek istiyorum ki..."

Fabrika sahibi bu sözleri beğenmedi. İdare adamları içinde en gevşek onu bulduğu için oldu bitti sevmezdi. Zâten bu "işverenle işçi arasındaki hakemlik" ten, "hukuk devleti" tâbirinden de bir şey anlamıyor, içerleyip duruyordu.

Bu sırada odaya Serkomser girdi, vali muavininin karşısında esas vaziyet aldı. Vali muavini:

"Noluyor?" sordu.

Beriki hep hazırolda, tabiî fabrika sahibinin tesiri altında, bir çırpıda anlattı:

"Amele işi bırakmış efendim, malûmu âliniz, grev yapmış.. Telefonla haber verildi bize, vaziyet ettik.."

"Elebaşıları olmak lâzım.. Muhafaza altına aldınız mı?"

Henüz böyle bir şey yapmamışlardı amma, lâzımdı.

Kafadan attı:

"Aldık efendim!"

"Peki. Getirin bakalım.."

Serkomser çıktı, dokumâneye geldi. Telâşlı telâşlı:

"Baksanıza bana.. dedi, Hasan efendi, Süleyman efendi, Ramazan bey.. Vali muavininin yanından geli-

yorum, elebaşıları olmak lâzım, muhafaza altına alıp almadığımızı sordu, aldık diye attım.. Şu hani sarı biri vardı, ukalâ birşey... Yakalayın şunu, muhafaza altına alalım..''

Bir komserle üç polis, birkaç bekçi, Sarı Memet'le iki arkadaşını muhafaza altına aldılar. Berikiler:

"Niye yahu niye? diyorlardı, lokavtı yapan, suçu işliyen orda, elini kolunu sallıya sallıya dolaşıyor, siz bizi tevkif ediyorsunuz..''

"Kimden bahsediyorsun? Suç işliyen kim? Fabrika sahibinin oğlu mu?''

"Tabii ya... Şarteli indirdi, milleti işden koğdu.. Bizim değil, onun tevkif edilmesi lâzım!''

"Onun? Maşallah.. Koskoca mal sahibi.. Nankörlüğün âlemi var mı? Sayesinde sebepleniyorsunuz, karnınız doyuyor..''

Üç arkadaş bağırdı, çağırdı. Hak, adalet ve daha bir sürü şeyden dillerinin döndüğü kadar bahsettiler. Berikiler yanlış yola saptıklarını anlamışlardı amma, vali muavini "elebaşının muhafaza altına alınmasından'' bahsetmişti. Binaenaleyh, muhafaza altına alınması icap edenler vardı.

"Sizi tevkif etmiyoruz, dediler, muhafaza altma aldık sadece.. Bizim tevkif selâhiyetimiz yok ki.. Mesele bundan ibaret...''

Fabrika sahibinin oğlu babasının odasına öfkeyle girdi:

"Rahatsız oldunuz beyefendi, dedi, gene sizi buraya kadar yordu bu âsi herifler...''

Vali muaviniyle el sıkıştılar.

"Yâni beyefendi, biliyor musunuz, anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geliyor! Makine beğenmezler, iplik beğenmezler, çalışmazlar... Şimdi de bir sekiz saat meselesi tutturdular.. Geçende arzetmiştik, işçiye zam, az mesai, şu, bu bizim de arzuladığımız şeyler... Biz de işçimizin refahını isteriz şüphesiz... Fakat bir de ortada realite var... Daha çok mesaiyle daha az ücrete çalışacak, hattâ buna can atan işsizler var ortada. Haber haber üstüne geliyor.. Sonra mâliyet meselesi.. Karşımızda Avrupa, Amerika malı var. Rekabet, mâlûm.. Serbest pazar rejimi devrine giriyoruz. Nasıl rekabet edeceğiz sonra? Fabrikalarımızı kapamak icap edecek aksi halde. Mâmafih, biz umumiyetle işçilerimizden memnunuz. Aralarında bâzı uygunsuzlar olmasa.. Ekseriyet iyi, halden anlıyor.. Gel gelelim o birkaç sütsüz.. Demin ne yaptılar biliyor musunuz? O bir Sarı Memet var, çıktı makinenin üstüne, arkadaşlar işi bırakalım, ya dediğimizi yaparlar, ya da çalışmayız, diye basbas bağırdı. İşçiler kütle halinde atelyeyi terkettiler... Bunun üzerine zâtiâlinize haber vermek zarureti hasıl oldu..''

Vali muavini sâkin sâkin dinledikten sonra:

"Devletimizin rolü, dedi, bu türlü zorlukları hallü fasletmek. Onlar da vatandaş... Onları da dinlemek lâzım.. Değil mi efendim?''

"Hakkı âliniz var şüphesiz ama.. Bilseniz ki...''

"Düşününüz.. Ya maazallah Avropadakiler gibi olsalardı?''

"Burası Avrupa değil beyefendi!''

"Olabilirdi. Aralarında yüz, yüz elli senelik bir fark var bereket versin Amma asrımız uçak asrı, atom asrı.. Bu yol belki de hızla kapana-

cak.. Bilinmez ki... Atatürk inkilâplarını düşünün! O ne baş döndürücü hamleydi o! Binânaleyh, asil milletimiz, bu farkı da kapayabilir. Onun için, böyle ihtilâflarda devletin hakem rolüne alışmak lâzım..."

Fabrika sahibiyle oğlu bakıştılar. Vali muavini bu bakışmayı gördü:

"Bu demek değildir ki, diye devam etti, onların nâhoş hareketleri hoş görülecek, iğmâzı-ayn'da bulunulacak... Asla ve kat'â! Memleketimiz bir hukuk ve adalet memleketidir. Hak sahiplerinin hakkı haksızlara kat'iyyen çiğnetilmiyecektir! Çünkü efendim, memleketimiz bir hak ve adalet memleketi olmak haysiyyetiyle, devletimizin rolü vatandaşlar arasındaki muvazenenin teessüsünde bir hakem.."

Kapı vuruldu. Deminki serkomser girdi:

"Sanıkları getirdim beyefendi!"

"Nerdeler?"

"Burda, kapı önünde, muhafaza altındalar efendim!"

"Âlâ. Ben şimdi Savcılığa telefon ederim. Siz Adliyeye sevkedin onları.. İçerde âsayiş teessüs etti mi?"

"Etti efendim.."

"Ötekiler işlerinin başına döndüler mi?"

"Dön dön döndüler efendim, evet döndüler.. İsterseniz.."

"İstemez. Siz şimdi sevkedin bakim onları..."

Telefonun âhizesini eline aldı.

Saçları briyantinden ışıl ışıl savcı, ufak tefek, fakat sert bakışlı bir zattı. Az evvel iki buçuk liraya satın aldığı otomatik çakmağını deniyor, hafifçe gülümsüyordu. Telefon çalınca. âhizeyi aldı:

"Aloo... Evet Başsavcı yardımcısı... Buyurun beyefendi.. Ha, evet efendim, haberdar etmişlerdi.. Gönderildiler mi? Grev mi dediniz? Dehşet! Başüstüne beyefendi.."

Telefonu kapadı. Yanıbaşındaki masada başını evraklara indirmiş, harıl harıl çalışmakta olan arkadaşına:

"Burayı İtalya, yahut Fransa sanmış köpoolları!" dedi.

"Nolmuş? diye başını kaldıran beriki, iri yarı, fakat yumuşak bakışlı biriydi...

"Fabrika ameleleri.. Grev yapmış!"

"Nasıl olur?"

"Basbayağı.. Grev yapmışlar.. Tezgâhları bırakıp... Patron da zabıtayı haberdar etmiş.. Elebaşılar muhafaza altına alınmış, nerdeyse gelirler..

"Tevkif edecek misin?"

"Zannederim.. Çünkü, grev.. Vali muavini telefon etti. Kafa kaldırtmağa gelmez, derhal ezmek lâzım.. Fransa'yı içinden çökertenlerin kimler olduğunu biliyoruz artık!"

Beriki savcı başını gene evraklara eğmişti. Sükûtundan mâna çıkarılır korkusuyle:

"Şüphesiz, dedi, yalnız, şaştığım bir nokta var: bu işe cesaretin nelere mal olacağını hâlâ anlamamışlar mı?"

"Öyle görünüyor.. Mâmâfih anlatacağız elbette.."

Duvardaki büyük saat öğleden sonranın dördünü ağır ağır vurmağa başladı.

İstanbul EkspreS

Memleket ve kültür meseleleri:

DİL KURUMU

İlhan TARUS

Bu yurtta, uzunca bir zamandan beri, dil meselesi dışında, gerçekten bir Dil Kurumu meselesi mevcut olduğunu inkâra mahal yoktur. Türk Hava Kurumu namiyle ve vaktiyle kurulmuş bir müessesenin Türk havacılığiyle iglisi nasıl bir menfaat bağından ibaret idiyse, dün ve bugün, Dil Kurumunun dil bilgisi, dil meseleleri ile bağı, sadece para ve masraf yönüne inhisar etmektedir. Türk Hava Kurumunun lüzumsuz tesislere milyonlar yatırarak ortaya çıkardığı potları, yani fabrika ve avadanlıkları bugün nasıl tasfiye ederek devletin ilgili şubelerine mal ediyorsak, dil kurumunun para ve materyelini de günün birinde öylece ilgili devlet daire veya teşekkülüne ekliyeceğiz; bundan şüuh edilemez; ancak o zamana kadar bu teşekkülün ve etrafında toplanan birkaç zatın yaptıkları zarar ve tahribatı da sineye çekmek zorunda kalacağız.

Bu şekilde ve itiraf etmeli ki oldukça ağır bir tarzda hükme varmamız için lüzumlu sebeplerin çok fazlası ortada mevcuttur. Bunların başında, elbette, Türk dilini düzeltmek, yazı dili ile konuşma dili arasındaki mesafeyi azalta azalta hiçe indirmek ve bilhassa Türk kökünden gelme kelimeelri ve ekleri yazı ve konuşma diline yedirmek gibi renklere bürümek istedikleri, ana dâva geliyor.

Bu ana dâva, sakattır. Hattâ tamamiyle uydurma, yamama bir meseledir. Dünya dillerinden birinin dahi, böylece kurulmuş bir teşekkül tarafından, masa başında, yakıştırma ve ekleştirme yollariyle, düzeltildiği, ana kaynaklarına kavuşturulduğu ve yeni baştan filizlendirilmesine uğraşıldığı görülmemiştir. Aslında konuşanlar tarafından, hele yazı yazanlar tarafından, zamanla ve ağır işliyen bir yol gösterme metoduyla başarılması umulabilecek olan böyle bir kültür problemini, etrafları kalabalık bir münevverler muhalefetiyle sarılmış durumda bulunan, üç beş kişilik bir çürük ce-

BİZİM KÖYÜN HAVASI

Bizim köyün
Bir havası var
Bir havası var kardeşim
Yeme içme
Uzaktan kaval dinle
Maval dinle
Sırtüstü yat
Allaha dua et
Bir havası
Bir havası var kardeşim
Bizim köyün
Yakında
Suyumuz da gelecek
Keyfimize değme

Celâl VARDAR

miyetin, çözeceğine inanmak, saf-dillik olur. Buna, bizzat dil kurumu mütevellilerinin dahi inanmadıkları muhakkaktır. Çünkü içlerinde, hiç olmazsa sağ duyularına itimad edilebilecek kimseler eksik değildir. Buna rağmen onların da, sökmiyecek, gelişmiyecek, geliştirilemiyecek bir mesele üzerinde, yıllardan beri uğraşır, didinir görünmeleri, elbette, sıhhatli olmıyan sebeplere atfedilmeli ve mesele, tamamiyle bilgi zaviyesinden, hem de amatörce ele alınmalıdır.

Türk dili kurumunun tamamiyle sebepsiz ve lüzumsuz bir teşekkül olduğunu ve bizzat adını taşıdığı konuya zarar verdiğini ispat için öne rülmesi mümkün olan faktörlerden bir yenisini, bu kurumun ileri gelen mensuplarından Nurullah Ataç, (Ulus) gazetesinde çıkan bir yazısiyle, önümüze sürmüş bulunuyor. Kurumun, dayanakları kökünden malûl iddia ve dâvalarını artık yeni bir kuvvete bağlamak lüzumunu duymuş olan Ataç, bir yazısının yakışıksız bir paragrafında, dili ayıklama ve arıklama dâvasının, diğer inkılâplarımızın tabii bir neticesi, bir tamamlayıcısı olduğunu, fakat bunu kimsenin anlamadığını, anlıyamadığını iddia ediyor. Ataç, kuruma ve bunun işleme tarzına yeni bir motris kuvvet eklemek sevdasındadır ama, oyununa kolay kolay yatacak aydını, hattâ yarıaydını, pek bulamıyacaktır. Diğer inkılâplar dediği değişmelerin hangisine, hangi yönden bağlı olduklarını veya tutturdukları dil düzeltme yolunun inkılâp hareketlerimize ne şekilde bağlanabileceğini, ne sözü geçen yazılarında, ne de daha evvel hiç bir yerde izah, belki iddia, etmemişlerdir. Umarız ki, eski Fransızca hocamız, sonra topunun da bir içtimaî icap ve zarurete istinat ettirilmesi problemini, daha fazla kurcalamıyacaktır. Şayet kurcalar ve kurumu kurtarma azminde ileri gi-derse, ona dil kurumunun inkılâp hareketleri serisi içinde, dil sadeleşmesi ve güzelleşmesi hareketini durdurucu, baltalayıcı, binaenaleyh inkılâplara karşı gelici bir rol oynadığını, oynamakta devam da ettiğini söyler; izahını yaparız. Bu itibarla son olarak elde edildiği sanılan mesned de, tamamiyle uydurma, yakıştırma ve çabucak arayıp bulma alışkanlığının yeni bir örneğidir, deyip geçiyoruz.

Daha fazla üzerinde durmamak için.

Açıkçası kudur ki:

Hikâye müsabakları tertiplemek, Atatürk'ün hitabesini helâk edercesine, bomboş dergiler çıkarmak gibi beyhude, boş, yersiz ve cümlesi (son) u gösterir hareketler yapan Türk dili kurumu, gerçekte ve açıkça, eski bir devrin artık tamamiyle çökmüş olan zihniyetini, bir çeşit kültür mevzuu üzerinde devam ttirmeğe çalışan, fonksiyonunu kaybetmiş, aslında da ölü doğmuş, bir ilim müstehasesinden başka bir şey değildir.

Yerini, Türk dilinin gerçek ve tabii yapıcıları olan Türk romancı, hikâyeci ve şairlerine terkederek, sahneden çekilmeli; yeni yaşama hamleleri icad etmiye kalkıştıkça daha gülünç ve acıklı durumlara düşeceğini iyice bilmelidir.

Halk Bankası T. A. Ş.

Sermayesi 5.500.000 TL. **İhtiyatları** 759.343 TL.

Şubeler:

BURDUR
BURSA
DENİZLİ
" Delikçınar Bürosu
ESKİŞEHİR
GAZİANTEP
İZMİR
KASTAMONU
MARAŞ
MERZİFON

Şubeler Telgraf **HALKBAK**

Sandıklar :

Ankara Halk Sandığı T. A. Ş.
Sermayesi 1.000.000 TL.
İhtiyatları 689.856 TL.
Ajansı Beypazarı

İstanbul Halk Sandığı T. A. Ş.
Sermayesi 1.000.000 TL.
İhtiyatları 78.013 TL.
Ajansı **ÇARŞI İÇİ**

Sandıklar Telgraf HALKSAN

HALK BANKASI T. A. Ş.

Halk Sandıklarıyle Esnaf Kefalet Kooperatiflerini finanse eder.

İZMİR

Üzüm, Pamuk ve Zeytinyağ

Tarım Satış Kooperatifi Birliği

Kendi fabrika ve imalâthanelerinden çıkan malları Dünyaca tanınmış TARİŞ markası altında satarlar

HER NEVİ ÜZÜM, ŞARAP, ÜZÜMBALI, SİRKE, ZEYTİNYAĞI, PAMUK, SABUN, PAMUKÇEKİRDEĞİ vesaire.

İZMİR MERKEZİ Alsancak, Yadigâr sokak No. 14
Telgraf Adresi TARİŞ İzmir Telefon 2020
İSTANBUL MERKEZİ Karamustafapaşa Cad. No. 17 Hovagimyan han.
Telgraf Adresi TARİŞ-İSTANBUL-Telefon 41061
ANKARA MAĞAZASI Anafartalar Caddesi, Ulusmeydanı No. 31
Telgraf Adresi : TARİŞ - ANKARA - Telefon: 10921

ELLERİNDE KELEPÇE

Ayhan HÜNALP

Lodos Hakkı, yorganın dışında kalmış ayak parmaklarını oynata oynata "Yalanım varsa, anam sana helâl olsun Yargıç Bey!" diye sayıklarken; Sulukuleli Mansur, Dokuzbelâ Hamdi'yle çakıştırıyordu:

— Kızdırma kafamı lan. Takarsam parmaklarımı, alıveririm barsaklarını. Çorlu ovasına bağlı malak gibi, aval aval baka kalırsın.

— Ağzını topla köfteci. Onun ortasına bir ederim ki, tadı damağında kalır. Hem etrafa sıçramasın diye huni de koyarım.

— Lâf yok ağzıma. Alimallah ceketinin astarını sökerim.

— Görenler desin Allah için. Şu ağza bakın be! Nüzüllü oturağından farkı var mı? Yaradan anana babana bağışlasın emi?

— Ulan şimdi doğduğuna pişman ederim. Kendi suratına baksana önce. Onbire tokmak sallıyor. Rabbime sığınıp bir tane inersem, haram yemiş Şeyhülislâm kursağına dönersin.

Göbeği düşük Abdi dayanamadı: "Susun lan, hartası bozuk, dümeni kırık herifler. Sizi mi dinleyecez akşam akşam? Donu düşük Samiyet Abla, gitti de gelmeyiverdiyi okusa çekecek hâlim yok!". Sulukuleli Mansur'la, Dokuzbelâ Hamdi tıs oluverdi. "Hay Allah razı olsun." dedi Redingotzâde Şebelebettin. "Ağzını öpeyim, ayaklarını yıka suyunu içeyim. Sen de olmasan, bu herifler kulağımızın zarını sünnet edecekler."

Aliş'in karyolası pencereyle kapı arasında. Anahtar deliğiyle, pervaz yarığından esen poyraz, ıslık çalıyor. Soba sönmüş. Aliş üşüyor. Tiriltiril titriyor. Birisi "Ablacığım! Oooooh yavruuuuum! Dört yüz ondördüncü maddeye göre canını yiyeyim. Beline bikini mayo olayım." diyor. Horultu. Somya gıcırtısı. Gülcemal'in kazanı gibi oflayıp puflayanlar. Nizamiye kapısı kilit üstüne ki-

lit yemiş, duvarları karanlığı içmiş bir hapishanenin kovuşu. Kelepçelenmiş eller susturulmuş dudaklardır. İki süngülü bir kelepçeliyi götürürken insan kahrolur. Ya kelepçelenmiş eller, susutrulmuş dudaklarmış kuşa benzer. İskorpit gibi çırpınır. İşte burası kelepçelenmiş insanların evidir. Şarkılara girmişdir. "Mapusane seni yapan kör olsun kör olsun da elleri kırılsın" Arada bir burun kıran, mide bulandıran kokular. Göbeği düşük Abdi, "Salanın kıçı kurusun" diye basıyor narayı. Bahçede haykıran kızışmış kediler. Kadın yüzüne hasret kalmış mahkûmlara, çözdükleri uçkurları hatırlatıyor. İki fısıltı:

Dünya evine girdin mi lan?

Yok kapısında bekledim. Yediği naneye bak hergelenin.

— Nasıl oluyo ki?

Sesler fitili biten idare lâmbası gibi kısıldı. Kapı gardiyanının ayak sesi. Kulaklarını tazı gibi dikmiş. Göbeği düşük Abdi soruyor: "Helâ ibriği gibi, ne dikildin kapıya? Zıbarmak da vesikaylan mı?" Gardiyandan bir küfür. Galata kulesi kadar. Ana avrat dümdüz gitti. Kötü adam değildir. gardiyan. Ama bıkmıştır, artık bu işten. Şahıslar değişir. sesler değişir. Kadro ne bir eksik. ne bir fazla. Hep aynıdır. Yıllar danberi insanoğlunun acısına, alınyazısına bekçilik eder durur.

Saat yürüyor. Aliş üşür. Aliş titrer. Yorganına sarıldıkça, sağdan sola döndükçe donar Aliş. Evindeyken de böyle üşürdü de karısına sokulu verirdi. Aliş yüzbaşıydı. Hem de çakı gibi bir levazım yüşbaşısı. Çok severdi karısını. Kürk manto. Hizmetçi. Karoliferli apartman katı.

MEKTUP

Akşam, erken iner mahpushaneye.
Ejderha olsan kâr etmez,
Ne kavgada eskiliğin
ne de çatal yürek civan olusun,
kâr etmez yağmur-yağmur içine dolan,
alıp götüren hasrete..
Akşam, erken iner mahpushaneye.
İner yedi kol demirli, yedi kapıya.
Birden nazlılaşır bahçe,
karşıda, duvar dibinde
üç dal gece sefası,
üç kök hercai menekşe...
Aynı korkunç sevdadadır
gökte bulut, dalda kaysı,
başlar koymaya hapislik
karanlık can sıkıntısı..
Kürdün gelini'ni söyler maltada biri,
bense voltadayım ranza dibinde,
ve hep olmıyacak şeyler kurarım,
gülünç, acemi, çocuksu.
Vurulsam, kaybolsam derim
çırıl çıplak, bir kavgada.
Erkekçe olsun isterim
dostluk da, düşmanlık da...
Hiçbiri olmaz hâlbuki,
geçer süngüler namluya,
başlar gece devriyesi jandarmaların.
Hırsla çakarım kibriti,
ilk nefeste yarılanır cıgaram,
bir duman alırım dolu;
bir duman, kendimi ö'düresiye...
Biliyorum, "sen de mi?" diyeceksin.
Ama, akşam erken iniyor mahpushaneye.
Ve dışarda delikanlı bir bahar,
seviyorum seni, çıldırasıya...

Ahmet ARİF

Falandı filândı derken meleklere uydu. Otuz kuruşluk pırasayı altmışar kuruşa, iki liralık eti üç liradan

aldı. Kırk dokuz "Cadillac", elli bir "Buick" derken, dört celsede işi bitiverdi. On dört sene... Çift elinin onparmağı saymağa yetişmiyor. İki yaşında da oğlu var. "Babi geldi, babi gitti. Men evde oturdu." diyip duruyor. Alişʼin aklı bu işe yatmıyordu. Yapan başkasıymış gibi, "Nasıl oldu?" diyor. On dört senede, bin üç yüz kırk dört defa, "Beşinci koğuştan Ali." diyecekler. Telden örülmüş bir duvara koşacak. Seksen santim ötesinde, gene telden örülmüş bir duvarın arkasında duran karısiyle konuşacak. Yetmiş mahkûmla birden, yirmi metrelik bir çizgi üstünde bağıra çağıra konuşacak. Bu olacak iş değildi. Alişʼin aklı buna yatmıyordu. Aliş karısını Karacaoğlan gibi severdi. Sevgilisini üç yaşın daki erkek kardeşinden kıskanan o garip şair gibi. Çocuklukla gençlikleri bir arada geçmişti. "Nişanlanalım" demediler. Aileleri "nişanlanın" dedi. Kimseyi düğünlerine çağırmadılar. Herkes kendiliğinden geldi. İlkel insanlar gibi seviştiler. Ateş devrini, taş devrini yaşadılar. Kaderleri atom devrindeydi ama. İki sene, üç sene değildi bu. On dört tane üç yüzaltmış beş. Kadın yirmi iki yaşında Gözleri büyük büyük. Kanı sıcak mı sıcak. Bar mı olur artık? Yoksa sözleşme evi mi?... Pastırma Tüccarı Celâl Kara'nın Kavaklıdere'deki köşkü de olabilir. Alişʼin aklı ermiyordu bu işe. "Ayrılmalı!" diyordu. "Boşanmalı!" Ama nasıl? Oğlu "Ba

Türk Ticaret Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF MEVDUATINA MAHSUS

1 9 5 2

İkramiye Plânı

Erenköyde Altı Ev

A Y R I C A

50 bin lira para ikramiyesi	30 bin lira değerinde muhtelif eşya

Adana ve yeni açılacak Tarsus Şubeleri için

İKİ TRAKTÖR

Çekiliş tarihleri :

26 EYLÜL, 29 ARALIK

HER ÇEKİLİŞTE BİR EV

Para ve Eşya

Son çekilişte

İkramiye isabet etmiyen yerlere emahsus olmak üzere ayrıca bir ev kur'aya konacaktır.

Hesaplarında en az 150 lira bulunanlar çekilişlere katılırlar.

Fazla tafsilât için şişelerimize müracaat ediniz

bi gel", karısı "Söndürsene lâmbayı" diyor. Duvarda on dört sene.

Çatlak bir ses, şarkı tutturmuş: "Güzel etme bu nazı - Gel bize bazı bazı - Ak gerdanının üstünde - Kılsam sabah namazı". Ticâni Mazhar, lâhavle çekerken, kontak Faruk karyolasında ayaklanmış, ver yansın ediyor:

İustita fundamentum regnorum! Ne baktınız aval aval? Anlama dınız mı? Ne anlarsınız? Burnunuzu kaşımaktan, ayak parmaklarınızı karıştırmaktan başka ne anlarsınız? Barbutta düşesi oturtursunuz. Üç kâğıtta sineğin on birlisini bulursunuz. Kaşla gözün ara yerinde, insanın ağzından sakızı yürütürsünüz. İustita fundamentum regnorum! Adalet saltanatın temelidir. Bak hâlâ bakıyor. Ulan daha da mı anlamadınız? Mahkeme duvarı mısınız? İneklerde hassa-i intikal sizden çabuktur be. Bir baytar karı, elini gözüne sok, iki dakika sonra bağırır demişti. Ya siz? Nato kafa, nato mermer.

— Kapa ağzını lan, çenesi kısılası, kenefe gardiyan yazılası herif. Uyuyacağız. Çıt çıkmadı. Göbeği düşük Abdi şakaya gelmezdi. Beşinci koğuş uyuyor. Aliş üşüyordu. "Küçülsem." dedi. "Emeklesem, yarım yamalak konuşsam. Annem her akşam sırtımı örtse."

Aliş'i yıkıyorlar. Ev ana baba günü. Hısım akraba, arkadaşları. Tütsü kokan bir oda. Başı örtülü bir kadın kuran okuyor. Sonra tahta kutu, içine Aliş'i koyup götürüyorlar. Elleri yanına uzatılmış. Halbuki o, karnının üzerinde kenetlerdi uyurken. Parmaklarını da kıpırdatamıyor. Kefenlemişler Aliş'i. Kundak ve kefen. Ömür ikisinin arasında mekik dokuyor. Bir çukura indirdiler. On beş santim ağzını açtılar tabutun. Toprak. Toprak. Kürek sesleri. Toprak. İşte hoca sesleniyor: "Ali Akalın, sesimi duyuyor musun?" Bağırarak, sıçrayarak uyanıyor Aliş. Ayak kokusu, ter kokusu. Horultu, horultu. Beşinci koğuş uyuyor. Aliş yalnız. Dirseğinin üstüne kıvrılıp, alnını cama yapıştırıyor. Karanlık. Uzaklarda havlıyan üç beş köpek.

AÇIK KONUŞMA

Muzaffer ERDOST, ARTOVA

Dergiye yolladığınız "Tek Tel" adlı hikâyeniz beğenilmiş, yayımlanmak üzere sıraya konulmuştur. Yeni hikâyelerinizi bekler, size bu yolda başarılar dileriz.

Kâmil YARDIM, AYDIN

Biraz daha itina ve dikkat gösterirseniz "Titiz" adlı denemenizden iyi bir şey ortaya çıkacaktır. Bu, belki çok küçük bir hikâye veya hoş bir fıkra olacaktı. Şimdiki haliyle ise yazınız her okuyanın yüzüne: - Hatta yeminli - "Bu saydıklarımızın hiç biri bana uygulanmadı. Yoksa güzel bir yazı o'abilirdim. Kıymayın bana!.." diyor. Siz ne dersiniz.

Biz ise yeni çalışmalarınızın örneklerini bekliyoruz.

Bize yazı yollayan Okuyucularımıza :

Bize neşredilmek üzere hikâye, şiir veya her hangi bir sanat kolu üzerine yazı gönderen okuyucularımızın yazıları altına mutlaka imzalarını atmalarını ve adres yazmalarını rica ederiz. **S. Ş.**

Edebî eserlerin değerini ölçmek hususunda okuyucuda değer takdir duygusu, ya yok denecek kadar azdır, yahut da düpedüz yoktur. Edebî eserlerin, çeşitli yönlere uzanan alâkaları içinde şaşırıp kalan; bu çok renkli ama, o ölçüde kaypak dünyada el yordamiyle hareket eden, yahut kendi gayesine uygun olanları seçmeğe çalışan birinin büyük bir ümit kırıklığına düşmemesi kaabil değildir.

Ötedenberi, tenkidcilerin, okuyucuda değer takdir duygusunun uyarılmasında ön ayak olduğu söylenir durur. Bunlar da çokluk, belki şahsi densizlikleri yüzünden, gerçek güzelliği, sahtelerinden ayırma işinde, gözle görülür, elle tutulur ölçüler koymada büyük zorluklar çekerler. Hattâ, birbirine rakîp tenkidciler, birbirlerinin fikirlerini, görüşlerini tersine çevirmekle, yol gösterecek yerde tam tersine iş yaparlar, okuyucuyu şaşırtır da şaşırtırlar.

Birçoklarına göre sanatın mantık-yahut bilim yoluyla anlaşılması mümkün değildir. Sanat ancak sezilir. Birçoklarına göre de güzel sanatlar, içinde yaşadığımız âlem kadar mantıkî düşünceyle elde edilmeğe elverişlidir. Bir görüşe göre, sanat tabiattan daha olgundur, maddi realiteden daha reeldir. Bunun tam zıddını düşünenler için, sanat tabiatı olması gerektiği gib değil, olduğu gibi alır. Nitekim Matthew Arnold, hayatın bir parçası olduğu için Anna Karenina'yı yerin dibine batırırken, çağdaşı olan büyük bir tenkidci, Scott James, aynı sebepten ötürü onu göklere çıkarır.

Edebî bir eserin, güzel yahut iyi, faydalı yahut faydasız, sürükleyici yahut cansıkıcı öğütlerle tıka basa dolu oluşu; akla yahut duyguya hitap edişi, tenkidcilerin o eseri edebî eserler arasında şu yahut bu sıraya koymuş olmalarının okuyucuda değer takdir duygusunun gelişmesinde önemli payı vardır.

Bu işte tenkidcilerin tecrübelerine yüzde yüz bel bağlıyanlara da sık sık rastlanır. Çünkü tecrübe, çeşitli belirtilerine bakarak bir eserde güzellik, iyilik, fayda vasfını sağlıyan şeyin ne olduğunu kestirmek için bir ipucudur; bu ipucuyle tenkidci, insanlar arasında mevcut olan tezatların çoğunu izah eder; bu da okuyucuya munis, çekici gelir. Tenkidci işte bu tecrübeye dayanarak okuyucular arasındaki anlayış farklarını hesaba katar, herkesçe kabul edilen vasıflardan meydana gelmiş belirli alâkaları bulup ortaya kor.

Güzelliği meydana getiren unsurların daha çok neler olacağı hususunda pek az bir fikir birliği vardır. Genel olarak kabul edilmiş fikirlerin kuvvetli, kandırıcı oldukları yolundaki temayül kökleşmiştir. Bunları bir kere yok ederek yerine yenilerini getirmek oldukça güçtür. İyi niyetli, tarafsız tenkidcilerin devir yarattıkları yollu söz bir bakıma buradan gelir.

Tenkidci, edebî esere karşı alâka uyarabilmesi için okuyucudaki tecessüs duygusuna da çok önem verir. Bu sebeple sık sık örnekler, parçalara başvurur, böylece tecessüs duygusunu biler.

Okuyucu, güzelliğin ne olduğu üzerinde düşünmek zahmetine katlanır, fikir yorarsa (bu hemen hemen mümkün değildir. Okuyucunun, yeni bir sergüzeşte atılmaktansa, bir edebî eser hakkında önceden verilmiş hükümlere uymak gibi bir temayülü vardır; bunda da bir dereceye kadar haklıdır; telkin psikolojisinin bize öğrettiğine göre, başkalarının iyi diye kabul ettiği bizim için de iyi olmak zorundadır), yazarlar arasındaki fikir karışıklığının ne den ileri geldiğini çok geçmeden öğrenir.

Tenkidci, başka'larının zevk duymalarını arzu ettiği şeyi herkesten önce kendi takdir etmek durumundadır. İçi bir türlü, dışı bir türlü olursa, bir türlü düşünüp başka türlü ifade ederse, okuyucuyu yanıltır. Günümüzde, hiç değilse bizim memleket için, tenkidin durumu aşağı yukarı budur. Kendisinin samimi olarak katılmadığı, paylaşmadığı, bir değer takdir duygusunu okuyucuda arıyan, bizzat duymadığı bir güze'liği okuyucudan takdir etmesini istiyen bir tenkidci elbetteki gülünçtür.

Bir yerde, sanat adamiyle okuyucu arasındaki seviye farkı elle tutulacak kadar belirliyse, orada tenkidcinin görevi bir çeşit öğretmenliktir. Zekâları şu yahut bu türlü bir istikamet almaya, şu yahut bu türlü eser üzerinde kandırılmaya pek elverişli olan yeniyetişkenlerle, yeni

GÜZEL

Bir gölün üstüne bir bulut düşmüş
Amanın bulut ne güzel,
Göl ne güzel!..
Bir dalın üstüne bir kuş konmuş
Amanın bulut ne güzel,
Dal ne güzel!..
Yar ne güzel, sen ne güzel
Ben ne güzel!..

Mehmed KEMAL

heveslilere, edebî bir eseri sezme duygusunu aşılıyacak tenkidde ilk aranılacak şey hiç şüphesiz iyi niyettir. Bilgi, seviye, zevk daha sonra aranan şartlardır. Bir tenkidci ne kadar soğuk kan'ı olursa, ne kadar tesirlerden, kişilik alâkalardan sıyrılabilirse o ölçüde fayda sağlar. Bir kişinin bildiği şeyleri çevresine öğretmemesi suç sayılır. Ama bu adamın adı münekkide çıkar da, o adam boyuna kanaat değiştirerek bugün şöyle dediğine, yarın öy'e değildi derse, genç zekâlara, istidatlara, bu genç zekâlarla istidatları büyük bir tecessüsle kollıyan okuyucuya yol göstermek, iyilik etmek şöyle dursun tam tersine, kötü'üğü dokunur.

Ne yazık ki bizde, tenkid (güzel sanatların hemen her kolunda) sanat eserinden gerilerde, ama çok gerilerde gelmektedir. Tenkidci, sanat adamının eserine ayak uyduramamakta, hele söz sanatları murat olunduğu yerde, çabalayıp durmaktadır. Sanatımız, ağır başlı, kılı kırk yaran bir tenkidin her zamandan çok sıkıntısını çekiyor. Ne, dediğim dediktir, diyene, ne de beş para etmez eserleri göze batıcı bir hoşgörürlükle yana yakıla ortaya sürmeğe çalışana ihtiyacımız var. Hepsi o kadar.

SANATKARLARIN

Yukarıda Yves Montand ile Ludmila Tcherina'yı görüyorsunuz. Hatır için bu iş bu kadar olur.

Yanda Ludmila Tcherina yeni bir konbenezon mu prova ediyor dersiniz? Hayır, açıkgöz bir fotoğrafcı banyonun anahtar deliğinden bu halini yakalamış olmalı. Ama ne kadar da ciddi! Başındaki Turban'ı ile sanki bir Dans Orientantal provasına hazırlanıyor.

GARİP HALLERİ

Yukarıda Gean Marais i'e Josette Day'i görüyorsunuz iki gönül bir olunca... Bu iş böyle olur.

Yanda, ayni fotografçı Yves Montand'ı da anahtar deliğinden resmini çekmiş ama o, her zaman ki gibi orada da şarkı söylüyor.

HAFTA mecmuasında sık sık dergimiz hakkında teşvik edici yazılar yazan ve bunları "Basında Seçilmiş Hikâyeler Dergisi" sütunumuzda yayımladığımız Doçent Cevdet PERİN'in bir yazısı yine 144 sayılı, 27 Haziran 1952 tarihli nushasında çıktı. Okuyucularımızın bu sayımızda bulacakları arkadaşımız İlhan TARUS'un "Dil Kurumu" hakkındaki yazısı ile yakın ilgisinden dolayı memnuniyetle buraya alıyor ve okuyucularımıza sunuyoruz.

İKİ DERGİ İKİ ZİHNİYET

Seçilmiş Hikâyeler" dergisinin yeni şeklinden bu sütünda okuyucularıma bahsetmiştim. Şimdi önümde duran dördüncü sayısı evvelkilerden daha olgun ve dolgun olarak intişar eden bu çapı küçük fakat muhtevası büyük dergiden bugün yine kısaca bahsetmek zaruretini duydum. Zira, yıllardan beri, bir çok fedakârlık'ar yaparak çıkardığı bu faydalı bilgi ve sanat dergisinin lâyık olduğu alâkayı görmediğinden şikâyet eden değerli hikâyecimiz Salim Şengil'in son görüşmemizdeki sözleri bende büyük bir tesir uyandırdı. Bu kadar faydalı, bukadar güzel bir dergi nasıl olur da bu memlekette masrafını çıkaramaz ve kapanmak tehlikesiyle karşı karşıya kalır? Doğrusu aklım ermiyor. Türk münevveri nasıl bir dergi istiyor? Yoksa istemiyor mu? Memleketin bu gibi sanat ve edebiyat yazılarına ihtiyacı mı yok? Muazzam bir kültür davası ile karşı karşıya bulunuyoruz. Kabahat acaba hangi tarafta? Okuyucuya istediği şeyi veremiyen biz miyiz, yoksa bizim verdiğimizi okuyucu okuyacak seviyede mi değil? Bu sualin cevabını vermek bir haylı güçtür. Fakat, sebepleri araştırmak ve bulmak zamanı artık gelmiştir. Zira, gündelik gazeteler için de vaktiyle böyle idi. Bugün mesele az çok halledi'di. Bir formül bulundu. Fikir mecmuaları için de bir formül bulmak, bu alâkasızlığın sebeplerini araştırmak lâzımdır kanaatin deyim. Bir zamanlar, bu memlekette okur yazar'arın sayısı bugünkünden birkaç misli daha azken rağbet gören bazı fikir ve sanat mecmualarının yıllarca devam ettiklerini hatırlıyalım.

"Seçilmiş Hikâyeler" dergisinin bu sayısında yalnız hikâyeler değil, birçok tenkit yazıları, makaleler ve şiirler de vardır. Bu ha'iyle, bu dergi nin tatmin edici olduğunu burada bir defa daha kaydetmek isterim.

"Türk Dili" aylık fikir ve edebiyat dergisinin dokuzuncu sayısı çıktı. Bu derginin etrafında toplanan kalem erbabının bilhassa C. H. P. yazarlarından oldukları artık anlaşılıyor. Esasen, derginin sahibi Türk Dil Kurumu'dur. Binaenaleyh, o Kurumun öteden beri ısrarla müdafaa ettiği prensiplere sadık kalması gayet tabiîdir. Bunu daha ilk nüshası çıktığı zaman sezmiş ve bu sütunda ifade etmiştim. Ancak, böyle bir fikir mecmuası, Atatürk'ten miras kalan para sayesinde her ne kadar kapanmak tehlikesine maruz kalmazsa da, vaktiyle "Ülkü"-

HİKÂYE

SUÇ ÜSTÜ

Vüs'at O. Bener

Ana - cadde üstündeki sıra dükkân'lardan "SİZİN BAKKAL" ın sahibi Recep efendi, yaşını köseliğinden ötürü belli etmez, kamburca, ay suratlı bir adamdır; vitrinine on gün kadar evvel alçıdan yapılmış, tabii büyüklükte bir sarı inek başı koydu, gelen geçen hiç değilse göz atmadan edemiyor. Sordum da: "Eski sanatımız, benim marifet dedi. Tavşan kumbara yapıp satardık. Herkes ne haltedeceğini şaşırıyor. Benim de aklıma bu geldi. Sanki hiç inek görmemiş millet. Bakıp bakıp gülüyorlar".

Alıştım, hep ondan alış veriş ediyorum. Geçen gün de, evin aylık erzakını almam gerekti, kalktım, kabı kacağı fileye doldurup sabahleyin erkenden dükkânına gittim. Recep efendi ortalığı sulamış, silmiş süpürmüş, cigara tellendiriyordu.

Beni görünce gülerek karşıladı:

— Erkencisin bey! dedi.

— Öyle dedim. Selâmünaleyküm!

— Vealeykümesselâm! Buyur. Hoş geldin. Bismillâh. Ya berekât. Önce bir kahve mi içersin?

— İçerim.

Kırmızı boyalı tahta iskemlelere çöktük. Kahvelerimizi içtik. Biraz da yârenlikten sonra, işe başladık.

Erzak tartılıyor, elimdeki listeye kurşukalemiyle işaret koyuyorum, bir yandan pahalılık sözü ediyoruz, dükkâna bir müşteri geldi.

— Recep efendi dedim, bak, müşteri.

Çömeldiği yerden:

— Buyurun beyim! dedi.

Adam, sağa sola bakındı, tavandan sarkan renkli güllâç demetlerine el vurdu, yanağını tutup çekerek:

— Sabun alacaktım ama... dedi.

Tezgâhın önündeki açık çuvaldan bir kalıp sabun aldı, kokladı bıraktı. - Nasıl bunlar?

Recep efendi yanaştı:

— Bunlar mı? dedi. Çok üstün. Bak, takır, takır. Hem halis Bursa. Bey de aldılar. Nasıl bey?

— Evet dedim. Memnunum. Tavsiye ederim.

Alıcı şöyle bir baktı. Hafifserce:

---

nün uğradığı akıbete uğrayabilir: Yani, bir zümrenin naşiri efkârı olmak durumuna düşer ki, bu da memleket kültürüne değil, sadece o zümrenin fikirlerine hizmet etmek olur. Halbuki biz, yukarıda bahsettiğimiz "Seçilmiş Hikâyeler" gibi gerçek bir sanat dergisinin parasızlık yüzünden kapanmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğunu görürken Türk Dil Kurumunun bankadaki paralarının hâlâ eski tek parti zihniyetini devam ettirmeğe çalışan bir dergiye harcanmasını tasvip edemeyiz. Yazılar ve imzalar meydanda. Bu sözlerimizin ne dereceye kadar doğru olup olmadığını anlamak için bu derginin bugüne kadar çıkan sayılarına şöyle bir göz gezdirmek kâfi!..

Kaça? dedi

— Kolay beyim. İkram yaparız. Ayağın alışsın.

— Peki bakalım. Bir deniyelim.

Recep efendi, istifinden bir kese kâğıdı çekti, ağzına üfledi, sordu:

— Bir kilo yetsin mi?

— Yok. Bir kalıp alayım da gimdilik. İyi çıkarsa...

Adamın kılığı kovulmağa elverişli olsa, çoktan kapıdışarı edilmişti ya. Bakkal kaşını gözünü oynattı, o kadar. Ses çıkarmadı. Gelişi güzel bir kalıp seçti, tarttı, kenara bıraktı:

— Yüz on gram dedi.

— İyi. Bir de diş macunu..

— Verelim!

Raftan çekti bir tane:

— Buyur. Başka?

Müşteri itti kutuyu:

— Biliyorum bunları. İstemem bırak. Avrupası yok mu? Hani kırmızı çıkıyor macunu...

Makarna paketlerinden yana döndürdüm kafamı. "Ne garip adamlar var şu dünyada!" Recep efendi içerledi ama:

— Bunun Avrupası da olur mu beyim! dedi. Macun macun işte!

Beriki aldırmadı:

— Olur. Sen bilmezsin. Kalsın bu. Sen şey ver bana şuradan biraz. Getir adını. Hah. Çiroz. Yüz gram kadar. Hepsini paket de et!

Neyse, adam elini koynuna atıyor, şişkin, ciğer pembesi bir cüzdan çıkardı ortaya, arasından bir ellilik çekti, uzattı:

— Buyurun dedi ve tezgâhın üstündeki paket tereyağlarını göstererek: Teki yüz kuruş bunların, çok pahalı. Kilosu on liraya geliyor, Allah acısın fakir fukaraya! diye de bir fikir beyan etti.

— Öyle dedi. Recep efendi. Bozuğunuz yok muydu?

— Olsa verirdik.

"Belli!" dedim yavaşça.

Recep efendi:

— Bizde de yok dedi. Var mı bey sizde?

— Çıkışmaz, dedim.

Müşteri:

— Sürüyle dükkân dostum! dedi. Bir koşu, bozduruverin ne olacak? Para kazanacaksın!

Ben herifi küçümserce süzdüm. Recep efendi hafif tertip söylenerek çıktı gitti. Bu.. güldü.

Adam biraz kaçık galiba! Hâlâ gülüyor. Gülerken birden ciddileşti. Dükkânı incelemeğe koyuldu. Herşeyi koklamak meraklısı anlaşılan. Bir vakit nohutları dişleriyle kırarak ortalarını açıp kokladı. Sonra deminki yağ paketlerine el attı. İkisini, üçünü teraziledi, yerine bıraktı. İstifi düzeltirken de:

— Çorap almalı dedi. Hiç çorabım kalmadı.

"Nereden nereye!"

Ayağında sandal kunduralar, başında geniş kenarlı büyük bir hasır şapka. Gözleri: Kederliye çalan bulanık mavi. Memur değil, tüccar değil, neci bu? Tahmin edemedim bir türlü. Bu sırada bakkal soluyarak döndü. Paranın üstünü çarçabuk tutuşturdu müşterinin avucuna, yerine geçti. Baktı ki, adam eni konu parasını sayıyor, yarıda kalan işine başladı. Sadeyağı aktarıyor tencereye. Ben de herifi nasıl çekiştireceğimizi düşünüyorum. Beriki oralı değil, olmadı baştan: "İki buçuk, beş, yedibuçuk, sekiz..." diye tekrar parasını sayıyor. Yüzümü

buruşturdum, pirinç çuvallarının bulunduğu köşeye doğru yürüdüm. Pirinçleri yoklarken de:

— Yeni Tosya hangisi? Recep efendi dedim.

— Buyur? dedi.

— Pirinçlere bakıyorum da dedim.

— Haa, dedi. Çift kuşaklı kanaviçede yeni gelenler.

— İki çuval var burada öyle ya. Esaslı bu pirinçler.. Derken, bir şıngırtı oldu muydu? Pek emin değilim ama olduğunu sanıyorum. Döndüm: Tezgâhın yanında bir çırak duruyor, öteki de kapıdan çıkmak üzere.

— Usta! dedi çırak. Dünden kalanı bıraktım. Ağanın selâmı var.

— Peki, dedi Recep efendi. Selâm söyle sen de.

Çırak koşarak gitti.

Reçel kavanozlarının cinslerini okuyorum; hepsi de kayısı. "Vişneler tükenmiş mi ne?" dedim. Aynı anda üç ay evvelki mesele aklıma geldi. Ne sevinmiştik hepimiz. Sanki büyük bir şeydi. Bakkal dalgınlıkla bir kavanoz fazla koymuş da fileye. Tabii geri vermemiştik: "Canım kazık attıklarına saysın! ne var? Hiç mi kazık atmadı bu herif bize? Atmıştır, muhakkak atmıştır. İmkânı mı var? Takasa takas Allahın işi."

Listede adı yokken o keyifle:

— Birkaç kavanoz da reçel alalım! Recep efendi dedim.

Tezgâha yanaştım. Dirhem atıyordu teraziye, iki tarafın kıl ağmaması için de bütün dikkatiyle ibreyi gözlüyor: Haksever kişi. Azıcık sıkılmağa benzer bir duygu yokladı yüreğimi. Bakkalı okşamak gereğini hissettim:

— Sabırlı, hak gözetir adamsın Recep efendi dedim. Bravo. Ne zıpır herifti o öyle? Başkası olsa patlardı bir dakikada.

Dervişçe göz süzdü:

— Eee, dedi, zanaatımızın inceliği. Ne yaparsın? Adam sarrafı olduk biz. Kazanmak dilersen, ekşi satmıyacaksın. Bilir misin o meseli? Şimdi ne vereceğiz? Bak bakalım kâğıdına..

— Zeytinyağı, altı.. diyordum, bir küçük çocuk, elindeki küçük defteri uzatarak:

— Dayı! diye geldi. Bir paket tereyağı verecen. Ablam yolladı.

— Verelim dedi Recep efendi.

Bir iki tanesini yokladı, bıraktı. "Lâf olsun."

— Nasıl ablan, dedi. - Üçüncüde karar kıldı. -

— Al bakalım Selâm söyle ablana. Defteri yağlarsın. Koma üstüne.

Tezgâhın mermerine çırağın bıraktığı paraları çekmeceye sıyırdıktan, satışı kaydettikten sonra, kıkırdağı ezik kulağını tırmalıyarak:

— Kaç kilo olacaktı? dedi. Durdu: İki, dört, altı, sekiz... diye tereyağı paketlerini saymağa başladı. Sayım bitince bir düşündü. Ağziyle bir takım hesaplar yaptı. Güvenemedi belli. Yeniden: İki, dört, altı.. onaltı, yirmialtı.. dedi, birden haykırdı: Ulan! tüymüş buradan iki paket be!

— Nasıl tüymüş? dedim.

— Tüymüş işte! dedi, Eksik. iki tane.

— Yok!

— Ne yok? Otuz tane değil miydi bunlar?

Ne bilirim ben?

— Otuzdu. Akşam dükkânı kaparken geldi. Birlik saydık, hesap kestik oğlumlan. İyi biliyorum.

— Satmış olmıyasın?

— Siftahı sende yaptık beyim! Kime satacağız daha? İlkini şimdi sattık işte. O da veresi.

— Eee?

— O veresi. Sen almadın. Aldın mı?

— Ne münasebet!

— Söz misali. O herif de almadı. Başka gelen? Çırak yapmaz namuslu çocuktur. O herif de... Ahha! Tamam. O herif yürüttü yağları!

Elindeki tahta kaşığı yere çaldığı gibi karşıma dikildi:

— Kıpırma beyim! dedi. Lillâh aşkına! Bir dakka.

Suratı karmakarışık. Ben tuhafım. Durduracak oldum:

— Hele bir iyi düşün Recep efendi dedim. Bir yanlışlık yapmıyasın sonra...

Dışarı fırlarken:

— Ben bilmez miyim? dedi. Dur sen. Çaktıydım zâte itin ne mal olduğunu! Vay dalı kırık vaay!

Kapıya dineldim, ne olacağını bekliyordum. Sıra dükkânlardan önüne gelene girip, çıkıyor. Hemen her çıktığı yerden de arkasına bir adam takılıyor.

Kendi kendime:

"Deli mi bu herif? dedim. Tenezzül etmez. Ha çırak dese... Muhakkak bir yanlışlık var. Ayıp olacak yanıldıysa.. Yazık. Keşke... Belki sattı da farkında değil. Ama nasıl anladı! Kambur, mambur kurt herif! Ne kurdu canım! Adamcağız sade elledi tereyağını. Gözümle gördüm. Manyetizmacı değildi ya hoş! Hem o niyetli adam durur mu? çoktan uçmuştur."

Hırsız peşine düşenlerin sayısı gitgide çoğalıyor. Köfteciye bitişik oyuncakçının önünde biriken on on iki kişi, birden aralandı:

— Yuu! Vurun! Allahını seven vursun! Tükürün suratına! sesleri ayyuka çıktı.

Gördün mü? Yakaladılar! Demek doğruymuş! "Hay sersem!" Ger çekten benim de tepem attı. Rezaleti artık bu kadarı, ayıptı. Söylenmeğe başladım: "Hayvan oğlu hayvan! dedim. İhtiyacın mı vardı a divâne! dedim. Ne oldu şimdi? İki paralık nesneye değdi mi şu? Şeref, haysiyet....."

Lâfın ucu nereye vardı? Kim düşünecek? Çarpıntım artmış, rengim uçmuş belki de. Allahını seven yapıştırmalı, onu biliyorum. Sopayı yiyenin sesi yok. Pek tehlikeli saymadığım bir uzaklığı hesaplıyarak ben de yaklaştım. Seyrediyorum. Alkışlamamak imkânsız bu haklı taşkınlığa bakıp da. Becerebilsem iki tekme de ben indirirdim. Çorbada tuzum bulunsun. Dişimi sıkmakla yetindim.

Nereden belirdiklerini anlıyamadığım iki polis, bir bekçi, kalabalığı yarıncıya kadar - çabuk yetiştiler bu böyle devam etti. Gürültü diner gibi oldu. Recep efendinin kart sesi üste çıktı:

— Dâvacıyım efendiler! dedi. Bu it... Soluklandı - Na! İşte. Cebinden çıkardım. Na bu Süleyman efendi de gördü. Çırak Hüseyin de. Öyle mi Süleyman efendi? Ulan, arı namusu eğreti. Kime rehin ettin namusu? Hımbo!...

Polisler:

Biraz gülelim.

EN KOLAYI ELEŞTİRMECİLİK

Selâhattin Aldanır

Bazı gazeteler vardır; ne yapsalar, ne etseler, en zengin yarışmalarla en bol mükâfatlar dağıtsalar, sayfalarını estekleseler, köstekleseler yine de okunmaz, sevilmez, hatta yüzlerine bakılmaz bir tarafları vardır. Ben (Milliyet) gazetesini bunlardan biri sayarım. Kendisini de, sahibini de oldum olasıya sevemedim. Gazeteciliği kabullenmiş bir insanın, ömrü boyunca iktidarlar tarafında olmasını, ne insanlığım, ne ahlâkım, ne de aklım alır. Şurada bunları söylememin, hiç hoşlanmadığım bir gazeteyi anmamın sebebi var: Bu Milliyet gazetesinde geçenlerde bir yazı çıkmış. Bu gazetenin, sanat hareketleriyle ilgilenen devamlı bir sütunu da varmış. Bu gündelik sütunun yazarı da Bay Tarık Buğra. Bu kadar önemli bir olayı bana arkadaşlarım haber verdiler. Senin de şiirini anmış dediler. O gazeteyi ne kadar sevmesem, adım geçen bir yazısını okumaktan kendimi nasıl alırdım? Gerçekten bu gazetede böyle bir yazı ve yazarının da Bay Tarık Buğra olduğunu işte o zaman öğrendim. Tabii merakla okudum. Merakım şundan: Bay Tarık Buğra kimdir bilmem, tanımam. Benim düşündüğüm, ilgilendiğim konular üzerinde ne düşündüğünü bilmediğim insanlar için nasıl tanırım, derim? İşte Bay Tarık Buğra'yı bu yüzden tanımıyordum. Ama şimdi, bu tek yazısiyle kendisini iyice tanımış oldum. Bay Tarık Buğra, bu önemli yazısından öyle anlıyorum ki, yaptığı işi düşünmeye hiç lüzum görmiyenlerden olacak. Hani konuşmaya yeni başlıyan çocuklar vardır, bildikleri iki üç kelimeyle her şeyi ille anlatmaya kalkarlar. Bay Tarık Buğra da o yazıyı tıpkı böylece oturmuş yazmış. Ondan sonra da (Efendim bilmem ne demek istemediğimi anlata bilemedim mi) der gibi altına adını koymuş. İnanın öyle bir şey. Alıp okuyun, ille o yazısını okumanıza da lüzum yok. Bay Tarık Buğra orada her gün yazıyormuş. Yazılarından birini okursanız, mutlaka onlar da o yazısı gibidir, hiç biri beni yalanlamaz.

Şunu söylüyordum: Bay Tarık Buğra o küçük çerçeve içinde, (Seçilmiş Hikâyeler) Dergisini ele alarak bazı lâflar etmiş. O iki küçük sütun-

---

— Peki, peki olur, Recep efendi dediler. Sus sen! Hadi sen dükkânına... Biz seni çağırtırız.

Ortaya da:

Hadi dağılın bakalım! ne ol.. dediler. Karagöz mü oynuyor?

Kaldırımın kenarına yığılmış, kolları hâlâ başında kenetli, zavallı görünüşlü hırsızı caddeyi dikine kesen sokaktaki ciplerine atarak götürdüler...

da bir yığın yazı üzerinde hüküm yürütmüş. Bakıyorsunuz Bay Peyami Safa'ya çatmak istemiş, yumruğu İlhan Tarus'a rastlamış. Yumruğu da belli olmuyor ya. Belki de işin aslı, anlattığı gibi değildir. Belki başka şeyler anlatmak istemiştir. Şunu söylemek, bunu anlatmak isteyip işin içinden çıkamayınca (canım anlayın işte) demeye işi bağlamıştır. Sıkıntılı bir insandır ihtimal. Belki de Bay Tarık Buğra eleştirmeciliğe bu yüzden özenmiştir. En birbirini tutmaz sözlerle, en önemli bir işi görmeye, en elverişli konu sanattır, sanmıştır.

Benim diyeceğim bunlar değildi. Neme gerek, Bay Tarık Buğra ne isterse desin. Adımı anmadıktan sonra, o (Milliyet) gazetesinin bütün sütunlarını öyle önemli yazılariyle doldursun. İşin o yanı gazete sahibinin bileceği şey. Benim söylemek istediğim, Bay Tarık Buğra o yazısında beni de anmış. Hem de nasıl. Benim Lâedri adlı şiirimin bir parçasını, intihal konusu açılmışken, oraya almadan edememiş. İşte bunu hiç mi hiç anlıyamadım. Bir sürü densiz içinde yazısının altına adını koymadan yazı yazmanın ne kadar rahat olduğunu anlatmak istediğim Laedri adlı bir şiirin, intihal konusuyla ne ilgisi var. Bay Tarık Buğra, intihal ettiği bir hikâye için Bay Peyami Safa'ya mı çatıyor, İlhan Tarus'a mı yükleniyor, yoksa beni mi okşamak istiyor? İşin içinden çıkana aşk'olsun. Yazısında saç saça gelmiş bir kelime kalabalığı var. O kadar ki bu gürültüyü patırdıyı dağıtmak için insanın sopayı çekip ortaya çıkacağı geliyor. Bay Tarık Buğra'nın, intihal konusundan buna tam ters konudaki bir şiire geçmesinde kim bilir ne zeki, ne hisli sebepler vardır? Var, var mutlak bir sebep ama, ben anlıyamadım. Bay Tarık Buğra belki o şiiri pek beğenmiş, belki de hiç beğenmemiş yerden yere vurmak istemiş ama, Bay Tarık Buğra Tanrılar gibi, kime çattığı, kimi tuttuğu belli olmuyor. Bay Tarık Buğra benim o şiirimi almakla da yetinmemiş, lûtuf göstermiş (Bu şiiri S. Aldanır adında biri yazmış) diye de ilâve etmiş. Eleştirme ile uğraşan bir insanın, yani her yazarı tanıması gereken bir insanın, başka bir yazar için, o yazar hiç tanınmamış da olsa, falanın biri demesinin yalnız bu tarzda konuşanı küçülteceğini, yaptığını iddia ettiği bu işte onun sadece bilgisizliğini ortaya koyacağını bilmesi gerekmez mi? Bay Tarık Buğra'nın, uğraştığı işi düşünmeğe hiç lüzum görmiyenlerden biri olabileceğini söylemiştim. Onun bu huyla, insanlar arasında yazı yazmıya kalktığına göre, insanlarla nasıl konuşulacağını da öğrenmeye ömrünce lüzum görmiyeceğini anlıyorum. Ben bu tek yazısından Bay Tarık Buğra'nın asıl işinin ya öğretmen, yahut da her hangi bir işle ilgilenmiyen içkili yerler müdavimlerinden olduğu hükmünü çıkardım. Çünkü o şiirimde, şairlerin adının öğretmenlerle meyhanedekilerin ağızlarına düşmemesi için direndiğim halde, Bay Tarık Buğra'nın hiç, ama hiç işi değilken adımı anması, şiirden söz etmesi bunu, yalnız bunu gösteriyor.

Burada konu edilen Bay Tarık Buğra'nın yazısı **"Basındaki Yankılarımız"** sütunundadır.

Küçük ..
fakat benim !

EMLÂK
BANKASI

YAPI TASARRUFU
başlar

SÜMERBANK
ALIM VE SATIM MÜESSESESİ

Merkezi: Bahçekapı Sümer Han

Müessesemiz yerli mamullerin sağlamlığı ve güzelliği ile halkımızın en çok rağbet ettiği ve beğendiği her türlü pamuklu ve yünlü çeşidlerin toptan ve perekende satışlarını yapar. Ayrıca Sümerbank Topluluğuna dahil fabrikaların bazı maddelerinin toptan alıcısıdır.

Satış yerleri :

İstanbul, İzmir, Ankara, Eskişehir, Konya, Zonguldak, Samsun, Trabzon, Erzurum, Diyarbakır, Malatya, Kayseri, Adana.

HİKAYE

Kantar

Aclan SAYILGAN

Ali bey hastaneden iki gün önce taburcu edilmişti.

Oğullarının yakın arkadaşı İsmet, sokak kapısından girer girmez, Ali beyin karısı Safiye hanıma gülerek:

— Geçmiş olsun teyzeciğim, gözünüz aydın. dedi.

Safiye Hanım İsmet'i, oturma odasına aldı. Ali bey yemekten yeni kalkmış dişlerini temizliyordu. İsmeti görünce:

O, hoş geldin bakalım, dedi.

— Hoş bulduk! Sonra Safiye Hanıma döndü:

İsmet saygılıca, Ali beyin elini sıktıktan sonra sandalyeye oturdu.

— Bey amcayı maşallah çok iyi buldum, öyle değil mi?

Safiye Hanım:

— Evet, diye söylendi.

İsmet Ali beye:

— Raporunuz ne kadar? diye sordu.

Ali Bey:

— Bir buçuk aylık, dedi.

İsmet:

— Oh ne âlâ, ne âlâ... Sizin için de iyi bir istirahat olur. Öyle değil mi, teyzeciğim? Sonra Ali Bey amca perhize dikkat ederseniz, bu şeker hastalığı, fazla korkulacak bir hastalık da değildir. Hem sonra ben size bir şey diyivereyim mi? Bir dergide okumuştum, insanların yüzde doksan beşinde varmış şeker has talığı...

Ali bey ilgilendi:

— Yaaaa.... dedi. Demek insanların yüzde doksan beşinde varmış şeker. Hangi dergide okudun bey oğlum?

— Vallahi şimdi hatırlıyamıyacağım.

Safiye Hanım gözlerini kırparak:

— Sinirlenmeye gelmiyor bu hastalık bey oğlum, dedi. Safiye Hanımın gözlerini sık sık kırpmak adeti idi.

— Amcanız son günlerde, hem çok yoruldu, hem de çok üzüldü. Hani o bizim akraba olacak yezidin, karısını bırakıp kaçmasına. Arada biz olmasak neyse, kızı gittik biz istedik. Teneşirlere gelir inşallah. Elâlemin kızının başını yaktı. Ali beyin de şekeri çıktı.

Ali Bey sertçe karısına:

— Bırak şimdi bunları Safiye, dedi. Sırası mı şimdi?

İsmet, Ali Bey sinirlenecek diye korktu, lâfı değiştirmek istedi:

— Vallahi, inanın sizi çok iyi buldum bey amca, Hastanede zayıfladınız diyé duymuştum. Tabii ne de olsa perhiz. Ama maaşallah iyi gördüm sizi, iyi. Sigara içiyor musunuz, yasak değil değil mi? diye sordu.

Ali Bey güldü:

— Yasak değil, dedi, sigarada da şeker yok ya.

Pijamasından yenice paketini çıkardı, İsmet'e uzattı:

— Buyurmaz mısınız?

— Teşekkür ederim, öksürtür, değiştirmiyeyim. Siz benimkinden alın.

Ali Bey:

— Beni de Bafra öksürtür, dedi.

Kendi sigaralarından yaktılar.

Safiye Hanım kahve pişirmek için ayağa kalktı:

— Ali Bey amcanıza şekersiz pişiriyorum. Siz nasıl içersiniz Bey oğlum? dedi.

İsmet, her zaman bol şekerli kahve içen Ali Beyi, şimdi bu değişiklikten sonra yalnız bırakmamak, onu memnun etmek için:

Ben de sade içerim Safiye Hanım teyze, dedi. Arkasından güldü:

— Kahvenin kahveliği onun acılığındadır.

Safiye Hanım mutfağa giderken Ali Bey:

— Bak Safi, dedi. - Ali Bey bazı zaman karısının ismini kısaltarak çağırırdı. Bu sabah benim berber şekerli bir kahve söyledi. "Ne yapıyorsun Halil usta?" dedim. "Sade olsun." Adamcağız şaşırdı. Kaç yıllık müşterisiyim, hep şekerli kahve içerim. İzah ettim: "Şekerim var Halil usta" dedim.

İsmet'in bir ara aklına geliverdi, içinden geçirdi: adam hastalığını seviyor galiba. Nasıl da keyifle: "şekerim var" demiş berbere.

Safiye Hanım mutfağa girdi. Ali Bey:

— Çok su içer misiniz? İsmet Bey oğlum diye sordu.

— Yemeklerde içerim. Niye sordunuz?

— Ha, onun zararı yok. Bu şeker hastalığı çok su içirtirmiş adama. Ben çok içerdim. Bak sebebi varmış da ondan meğer. Ama siz İsmet Bey oğlum idrarınızı bir defa tahlil ettiriniz. Bir şey kaybetmezsiniz. İsmet şaşırdı. Acaba ben de de şeker var mı? diye düşünüverdi.

Ali beye:

— Olur, dedi.

Ali bey güldü:

— Doktor, hastanede: "Günde kaç bardak su içiyorsun?" diye sordu. "Kaç bardak mı?" dedim. "Ne bardağı doktor bey, günde bir buçuk testi su içiyorum." Adamın gözleri fal taşı gibi açılıverdi.

İsmet hayretle:

Maşallah, dedi.

— Maşallah maşallah ama, işte şekerimiz fırlayıverdi. 3,75 kanda var.

İsmet anlamadı. Safiyetle:

— Nedir o kanda 3,75 olan Ali bey amca?

O, gururla:

— Şeker, dedi.

Safiye hanım kahveleri getirdi. Ali Beyinkini sehpanın üstüne, İsmetinkini de masaya koydu. Radyonun üstünde küçük bir şişe duruyordu. Onu aldı. İçinden iki tane hap çıkarıp Ali beyin kahvesinin içine attı.

İsmet sordu:

— Ne attınız Ali bey amcanın kahvesine, teyzeciğim?

Ali bey, Safiye Hanımdan önce davrandı:

Vücüdumun şeker ihtiyacını karşılıyor. Amerikan ilâcı, dedi.

İsmet: herhalde pahalı birşey olmalı, diye düşündü.

— Kaça? dedi.

Safiye Hanım başını iki yana salladı:

— Iıımıh, dedi. Pahalı, pahalı 375 kuruş. İki günde bir şişe gidiyor.

Ali bey güldü:

— Desene Safi, evimde bile bir kahveyi yedi buçuk kuruştan içiyorum. Yüz hap 375 kuruş olursa, bir tane üç otuz paraya gelir, her kahveye iki tane atıyorum, işte sana yedi buçuk kuruş.

İsmet de güldü başını salladı:

— Sağlık olsun Bey amca, dedi.

Bir zaman sustular. Ali bey höpürdeterek, İsmet de sessizce içtiler. Safiye hanım yan gözle kocasını süzüyor, içinden de:

Allah başımızdan eksik etmesin, temel direğimiz, diye geçiriyordu.

İsmet ilk söze başlıyan oldu:

— Önemli bir hastalık değil şeker hastalığı bey amca. Benim bir doktor arkadaşım var. Ciğerlerine hava verirler, Veremdir kendisi. Böyle olduğu halde meyhaneden de çıkmaz. Bir gün beni de davet etti meyhaneye, gittim. Oturduk masaya. A, birde ne göreyim. Adam enjektörünü çıkardı. Bir ampul kırdı. Bacağına iğne yaptı. "Hayrola yahu!" dedim. "Şekerim var, Ensülin yaptım" demesin mi?

Safiye Hanımın evinin temel direği:

— O iyi değil, dedi. Birdenbire yıkar adamı. Şeker hastalığından bahseden bir kitap okudum hastanede. Anide komaya girermiş adam.

Safiye hanım, alt dudağını dişleri arasına aldı:

— Çık çık çık, Allah saklasın.

Sonra masaya vurdu.

İsmet:

— Evet, hakkınız var bey amca. En iyisi perhiz. Bir az irade sarfetmek yetişir, dedi.

Bu sırada yatak odasından kızları Tezer çıktı. Sene sonu imtihanlarına hazırlanıyordu. Gözlerini oğuştururken:

— Hoş geldiniz İsmet ağabey, dedi. Sonra Annesinin kulağına bir şeyler söyledi. Safiye Hanımın kaşları çatıldı. Kızını, babasının yanında muhakkak haksız çıkartmak isteyerek bağırmaya başladı:

— Kime yutturuyorsun kız. Koca mektep. Bangır, bangır, bağırır zil. Nasıl duymazsın? Aptal mı sanıyorsun beni?

Yan gözle Ali beye baktı.

Ali Bey:

Ne olmuş Safi ne olmuş? diye sordu. Safiye Hanım yüksekten, Ali beyi de kışkırtmak istercesine anlatmağa başladı:

Arkadaşı mektebe pasta getirmiş. Yemek için mektebin çamaşırhanesine girmişler. Zili duymamışlar. Derse geç girmişler. Hocaları, yarım saat geç kaldıkları için, "Velinizden tezkere getirin" demiş. Lâf mı bu? Kime yutturuyorsun mendebur.

Ali beyin gözleri büyüdü. Yüzü kıpkırmızı oldu. Müthiş kızmıştı. İki defa kesik kesik:

— Aptal, aptal, diye bağırdı. Kime yutturuyorsun?

İsmete döndü:

Çocuk kandıracak, sanki biz mektepde okumadık, efendim?

Tezer:

— Vallahi babacığım.. diyecek oldu. Annesi:

— Sus hınzır, yezit, babanı sinirlendirme şekeri çıkar, yazmaz baban tezkere mezkere gir odaya, dedi.

Ali bey, karısını tasdik etti:

— Yazmıyacağım tabii. Yalancı, aptal, çocuk kandırıyor sanki.

Safiye hanımın gözleri gülüyordu

— Sinirlenmeyin Ali bey, diyerek kocasına aşırı bir ihtimam gösterdi.

Sonra İsmete:

İşte böyle efendim, zamane çocukları.

İsmet, âdet yerini bulsun diye:

Çocukluk efendim, ne yaparsınız, diyebildi.

Tezer, süklüm püklüm odasına girdi.

Bir zaman daha sustular.

Safiye hanım:

— Aa, bakın Ali bey siz berberde iken ne oldu bugün, diye söze başladı.

Ali bey sordu:

— Hayrola ne oldu Safi?

Safiye Hanım:

— Bizim çilekçi geldi, aldım bir kilo. Benim kantarla tarttım. İtimat eder miyim onların kantarlarına? Ne ise, adam bizim kantarı istedi. "Hanımefendi, dedi. On lira bırakayım size, mahalleyi dolaşıp çilekleri satayım, ver kantarı. Sonra gelir kantarı verir, paramı alırım. Verir miyim hiç, vermedim elbet.

İsmete izah lüzumunu duydu:

— Vallahi Bey oğlum, komşu söyledi. Yirmi lira versen bulunmazmış. Kantar bulunmuyormuş şimdi. Kimbilir adam on lirayı bırakıp kantarı alıp kaçacaktı.

İsmet:

— El kantarımı teyzeciğim? Hani kavun satanlar kullanır. Kâfir herifler den bir defa yirmi kilo kavun aldım. Sonra gittim bizim kasaba. Kavunları orada bir daha tarttım. On beş kilo gelmesin mi?

Safiye Hanım:

— Tabii ya, dedi. Onların kantarları eksik tartar. Yayını mahsus açarlar. Cebecideki evimizde iken yine bir çilekçi gelmişti. On lira bırakta bana, aldı kantarı. Sonra getirdi. Aldı on lirasını. Kâfir herif yayını germiş. Bir kiloya kadar olan şeyi tartmıyor. Şimdi efendi oğlum, bu dünyada insanlara iyilik yaramıyor. İyilik yap kötülük gör işte. Ali bey başını tasdik makamında salladı:

— Hele esnaf kısmına Safi, dedi.

— Ya hele esnaf kısmına.

— Öyledir efendim, diye İsmet Ali beyi tasdik etti. Arkasından:

Gazetede okudum teyzeciğim, galiba Amerikada şeker hastalığına kat'i ilâç bulunmuş, dedi.

Safiye Hanım kantarı, Ali bey esnafın nankörlüğünü hemen unutuverdiler.

İkisi birden:

— Yaaa öyle mi? dediler.

Sonra Safiye hanım:

— Aman Bey oğlum, dedi. Biz bütün ilâçları alıyoruz.

Ali beye baktı:

Getirtelim, diye fısıldadı.

Ali bey:

Hangi gazetede okudunuz İsmet bey oğlum?

İsmet:

Vatan'da.

Ali bey:

— Bize bulabilir misiniz o gazeteyi?

Safiye Hanım:

Bir iyiliktir yapın oğlum, dedi. Bulun o gazeteyi bize ne olursunuz.

İsmet:

— Hay hay, dedi. Saatine baktı.

Safiye hanım:

— Daha erken değil mi İsmet bey oğlum, dedi.

İsmet ayağa kalktı. Müsade istedi.

Sokakta yürürken, hafif yağmur çiseliyordu.

İsmet; "Ali bey amcanın hastalığı tam tekaüt hastalığı." diye düşündü. Ne de yakışmış kendisine.

SEÇİLMİŞ MANİLER

Karanfil tasta yürü
Can kurban dosta yürü
Hava bulut yer çamur
Sineme basta yürü **A. 984**

Eğildim girdim bağa
Başım değdi yaprağa
Dünyada yar sevmedim
Nasıl girem toprağa **A. 571**

Lâlem dedi ya nasip
Diş gerdana münasip
Dudak yüze yanaşmış
Daha diyor ya nasip
A. 1531

Çarşafı iki kattan
Oğlan düşersin attan
Kız ben seni sararım
Korkoyom hökümetten
A. 297

Karpuz kestim kan gibi
Kızın gönlü var gibi
Al yorganı kaldırdım
Yeni yağmış kar gibi
A. 1010

Havada kar sesi var
Başında mor fesi var
Yıkarım dağlar sizi
İçinde yâr sesi var
A. 782

Yastığa koymamışım
Uykuya doymamışım
Keserim kulak seni
Yar geçmiş duymamışım
A. 1531

Üzüm koydum sepete
Yar oturmuş tepede
İstanbuldan kız aldım
Şan olsun memlekete
C. 68

Manilerimiz genç kızların ve delikanlı erkeklerin çevresinde yaşıyor. Onların toplantıları, eğlenceleri, katıldıkları merasimler mânilerin söylenip yayıldığı yerlerdir. Bu yüzden mânilerde genç insanın sesinden gayrısına zor rastlanır. Bu dörtlüklerin en belli başlı temlerine bakarak onların sevişen insanların malı olduğu da söylenebilir. Gerçekten sevgiden ve sevgi ile yakından ilgili meselelerden iz taşımıyan mâniler yoktur. Bu sevgi tam bir insan sevgisidir. İki cinsin birbirine karşı duyduğu istek mânilerde tıpkı insanoğlunun yüreğindeki gibi yaşar. Bu insan sevgisi, sevilen insanın eti kemiği, tadı ve kokusuyla yoğrulmuş, içinde doğup geliştiği muhite de. meselâ İstanbul'da "Bu senenin modası Ayda bir yâr yenice" diyebilecek kadar sıkı sıkıya bağlı bir sevgidir. Mânilerde kadın hayal haline, his haline, sevgi haline filân getirilmemiştir. Kadın kadındır. Sarılıp yatmaya yarar. Halk adamı sevgiyi böyle kaba fakat gerçek mânasiyle anlamaktan başka türlüsüne yanaşmıyor:

Bahçelerde böğrülce
Kız belin neden ince
Nidem kuru cilveyi
Sarılıp yatmayınca **A. 250**

Bahçeye varasıca
Gülleri deresice
Ne de yaman güzelmiş
Koynuma giresice **A. 234**

Bu diri sevgi mânilerimizde çok defa bazı sosyal çevrelerimizin de-

gerlerini sarsacak bir realizmle anlatılır:

Dilim ile süt alam
Ak memen damarından
A. 192

Çift memenin üstünde
Ninni çal uyut beni
A. 24

Kaldır bacaklarını
Arasına gireyim
B. 146

Kaytan bıyıklarını
Sürsem memelerine
C. 62

Ölüp bayılacağım
Dönüp sarılacağım
Kalkma memen üstünde
Yatıp yuvarlanacağım
B. 585

Kahve koydum cezveye
Kalk gidelim gezmeye
Alışmışım duramam
Uçkur bağı çözmeye
A. 881

Maniler sevgilisine yaklaşıp, onunla yüz yüze gelip de tutup öpmiyen insanla alay ediyor:

Lâlem çedi ya nasip
Diş gerdana münasip
Dudak yüze yanaşmış
Daha diyor ya nasip
A. 1143

Mânilerimizin genç insanı bu cüreti nereden alıyor acaba? Cinsi mevzularda bu rahat, bu cesur ifadeye içinde yaşanılan cemiyet mi müsaade ediyor. Yani köy şehir ve kasabaların nisbeten geri kalmış zümreleri, bütün halk edebiyatı mahsullerini besleyip büyüten muhit sevişen insanları hoş mu karşılıyor? En güzel ifadesini "ne darıldın ay anne, eloğludur sarılmış" mısralarında bulan bu hoşgörürlük cinsî yasakların büyük bir kısmına açık kapı bırakacak kadar kuvvetli mi? Yoksa bu pervasız ifade sevişen insanların etrafını saran yasaklar zincirine yiğitçe bir meydan okuma mı? Büyük kitlelerimizin âdet ve ahlaklarını tanıtan sağlam sosyoloji incelemelerine sahip olana kadar bu sorulara kesin cevaplar vermemek yerinde olur.

Mânilerde öyle kuvvetli bir sevgi yaşıyor ki, ona karşı gelen değerler ne kadar sağlam ve köklü olursa olsun bir çırpıda söküllüp atılıyor. Başta din olmak üzere bütün sosyal değerler, mânilerde hâkim bir kuvvet olarak yaşıyan sevgiye yardımcı bir kuvvet olarak görüldükleri müddetçe sevilip sayılıyorlar. Bu sevginin önüne çıktıkları vakit mânilerde isyan başlıyor. Allah geniş görüşlü, cahillerin günahını affeden bir varlık olarak düşünüldükçe sevdalılar boyunlarını eğip ondan medet umuyor, yardım dileniyorlar:

Çayırda kıldım namaz
Duam hakka yaramaz
Cahilin ettiğini
Allah bile kmamaz
A. 420

Muradımı tez verin
Ya Muhammet ya Ali
C. 132

Umidimi umarım
Bana da verir Allah **C. 129**

Mevlam sabırlar versin
Yârinden ayrılmışa

C. 69

Çaresiz kalan insanın uçan kuştan, esen yelden medet umması gibi beşeri bir hisle de pekâlâ izah edilebilen bu ifade manilerde az görülüyor. Bu konuda mânilerimiz hemen daima dik başlı ve itaatsizdir. Sevgiden başka kanun ve nizam tanımıyan delikanlı dinin yasaklariyle karşılaşıp, sevgilisine kavuşamamayı ilâhî adalet kanunlariyle de izah edemeyince isyan etmektedir: bu isyan manilerimizde sitemden başlayıp kine ve insafsızca alaya varana kadar derece derece kuvvetlenen bir ifade ile karşımıza çıkıyor:

Ah etsem ah olur mu
Desem günah olur mu
Verdiğini alıyor
Böyle Allah olur mu

A. 31

Ay gider yüce gider
Kervanlar gece gider
Çift memenin üstünden
Doğru yol Hacca gider

A. 209

Derelerin al tuncu
Kınalı parmak ucu
Öpülmemiş kızların
Kabul olmaz orucu

A. 1203

Armudu taşlamalı
Dibinde kışlamalı
İmam ezan okurken
Cümbüşe başlamalı

A. 140

Derelerin ayazı
Gül memenin beyazı
Gül memenin üstünde
Kılsam bayram namazı

D. s. 63.

Yarim bir huy bellemiş
İftarda gerdan öper

A. 1092

Aç koynunu gireyim
Cennetin kapısıdır

Anadolu evlenmelerinde hâkim bir unsur olarak hâlâ yaşayıp giden ailenin rızası meselesinden de mânilerimiz izler taşıyor. Seven erkek tıpkı bir evvelkinde olduğu gibi kız tarafının bütün mensuplarına sevgilerini anlamadıkları, hesaba katmadıkları için meydan okuyor, daha da ileri giderek onları ölümle bile tehdit ediyor:

Ocak ayı güneşi
Yaktı tepeciğimi
A kız senin babana
Seyret yapacağımı

B. 577

Al başına leçeği
Oldum erik çiçeği
Anası evermeyi
Şu yere geçeceği

B. 17

Ay tombala tombala
Baban Allahtan bula
Verdi seni gâvura
Başına vura vura B. 2

Seni bana vermedi
Neneн Allahtan bula

B. 90

Öldürürüm babanı
Alırım abuları

B. 733

Erkeğin bu ataklığı ve cesareti karşısında seven kadının pasif ve hareketsiz kaldığı hemen hiç görülmüyor. O da tıpkı erkek gibi aynı kuvvetli sevginin esintilerine kendini bırakıp ev, aile, ana, baba gibi kuvvetlerin hepsine meydan okuyor. Binlerce mâni içinden ailesinin sö-

zünü ve rızasını sevgisinden üstün tutan bir tek metne raslıyabildim:

Ben sana varır mıyım
Anneme sormayınca

A. 448

Bunun dışında kalan metinlerde kadın da "eksik etek" haline bakmadan tıpkı erkek gibi sevgisi uğruna her fedakârlığı göze alıyor, her tehlikeye göğüs geriyor, baba evini bırakıp eloğlu ile kaçmaya hattâ öz bacısını bile feda etmeye hazır görünüyor:

Beni sana vermezler
Alıp beni kaçsana

C. 42

Dağ başında dursana
İnci mercan olsana
İki gözüm enişte m
Şu ablamı vursana

A. 460

Sosyal bir karakter taşıyan "sevilmiyen insanla evlendirilme" ile mânilerimizdeki sevgi bitmiyor. Kocaya varan kızın karşısında erkek, evlenen delikanlının önünde kadın, kolay kolay yakalarını sevginin elinden kurtaramıyorlar. Sevgili başkasının koynuna da girse sevgi devam edip gidiyor. Gerçi bazan hislerin gemlendiği, zor bir nefis feragatiyle evlenen vefasıza saadetler dilediği görülüyor:

İşittim yâr evlenmiş
Otursun güle güle

C. 66

Bazan da erkeklik ve nefse itimat galebe çalıyor, böyle hallerde erkek, sevgiye meydan okuyan bir benlik duygusiyle karşımıza çıkıyor:

Ettiğinden sen utan
Bulunmaz mı yâr bana

C. 24

Sonra giden sevgilinin ardında yalnız kalanın acısı, üzüntüleri ve karşılık görmiyen sevginin ifadesi görünüyor:

Yâri eller alınca
Mezarım tahtalandı

C. 174

Beni yârdan ayıran
Kan kussun avuç avuç

C. 59

Nihayet sevgilinin mânilerde çok sık görülen isyanı başlıyor. Zorla varılan kocaya beddua, onu ortadan kaldırmak için duyulan şiddetli arzu:

Ak kavağım kavağım
Ben de senden ufağım
Öldür gâvur kocam
Günahına ortağım

A. 85

Kavak gazeli yârim
Dünya güzeli yârim
Dilerim kocan ölsün
Bile gezelim yârim

A. 1068

Bu engel, rakip ortadan kalktıktan sonra her şey halledilecektir. Sevgilinin genç kız olarak ere varıp, dul geri dönmesi, toplumun o çok önem verdiği bekârlık veya dulluk, seven insan için hiçbir şey ifade etmemektedir. Genç insan bunu açıkça ilân etmekten çekinmiyor:

Kaya dibi düz dibi
Bir su içtim buz gibi
Boşan da gel kocandan
Kabul edem kız gibi

A. 1074

Boşol alayım seni
Kurtul ha bu köpekten

B. 644

Bu gönülsüz evlendirilmeler, bazan nispetsiz de oluyor. Gene kadın ya bir ihtiyarla, yahut bıyıkları ter-

SABAHLA BERABER

Gün eşiğinde sabah
Deniz durusu saf.
Biri de gözünü açmış
Yokluğa taraf.
Doğan gün, akşam düşüncesinde tuhaf
Allılar - dallılar, yeşil'liler - morlular.
Nedense sabah hoşluğunda geçer
Mendebur kuruntular.

Oğuz ARIKANLI

lememiş bir çocukla evlendiriliyor. Miras gibi, para gibi akrabalık bağları gibi çeşitli sebepleri olan bu tip evlenmeler karşısında kadının duydukları, bir çok halk edebiyatı nevilerinde görüldüğü gibi, mânilerimizde de ifade ediliyor. Böyle metinlerde genç dişi sevdiğinden ayrı kalmanın yanında, doyurulamıyan arzularının yakıcılığını da dile getiriyor. Sebep sandığı feleğe, talihine beddua ediyor, anasına babasına lânetler yağdırıyor, ve boşuna geçen cahil ömrüne ağlıyor:

Çini tabakta perver
İyi gün gelir geçer
İhtiyara varanın
Ah ile ömrü geçer

Felek çarkın kırılsın
Düşürmedin dengime

C. 107

Hiç talihim yok imiş
Düşemedim dengime

C. 125

Kalbur tezekte kaldı
Tezek uzakta kaldı
Sakallıdan usandım
Gönlüm kazakta kaldı

A. 894

Bu tip evlenmeler için erkeğin söylediği maniler daha da zalim ve alaycı; bana gelmez misin işte düşeceğin budur gibisinden bir öğünme de var bunlarda:

Köprünün altı tarla
Parla Münire'm parla
Mehmet oğlan küçücük
Beşiğe koy da salla

A. 1124

Al önlük kuşan yârim
Kötüye düşen yârim
Kötü teziye ölmez
Ahdeyle boşan yârim

A. 69

Mercimek kile kile
Doldurdum sile sile
Köpek kocanı gördüm
Katıldım güle güle

A. 1227

Başındaki çenberin
Otuz iki dalı var
A kız senin kocanın
Bir şamarlık hali var

B. S. 31

(Sonu gelecek sayımızda)

Türk Halk Edebiyatı

Yazan. Edmond Saussey

Fransızcadan Çeviren,
Dr. İlhan Başgöz

1952 yılında Ankara'da basılan; Türk Halk Şiiri, Halk Tiyatrosu, Nasrettin Hoca Fıkraları, Türk Masalları ve Halk Hikâyeleri üzerinde değerli tetkikleri içine alan bu kitabı okuyucularımız yüzde 25 eksiğine dergimizden temin edebilirler. Fiatı 150 kuruş.

HİKAYE

OKULDA

Kemal BEKİR

Nöbetçi öğretmen Nail Bey kapıdan girince, sıraların üstünde iki çocuğu boğuşur gördü:

"Şişst!" dedi.

Oğlanlar duymadılar. Şişman öğretmenin kaşları çatıldı. Birinin altta, birinin üstte, ikisinin de nefes nefese olmalarına, dişlerini göstermelerine sinirlendi. Aklına kötü şeyler geldi:

"Şişt! Terbiyesizler!"

Önce üstte duran Ziya, sonra Yavuz birden toparlanıp kalktılar.

"Ne yapıyordunuz siz?"

Çocuklardan ses çıkmadı.

"Terbiyesizler! Gelin, bakayım benimle.. Yapyalnız içerde kalırsınız.. Teneffüslerde dışarıya, bahçeye çıkmanın mecburi olduğunu bilmiyor musunuz?.. Gelin benimle.."

Yürüdü. Çocuklar da peşinden yürüdüler. Nail Bey geriye, onlara sinirli sinirli bakıyor, tepeden tırnağa titriyordu. Paşa soyundan gelme, kibarlık, incelik düşkünü bir adamdı.

"Terbiyesizler sizi! Gelin bakayım benimle.. Göstereceğim şimdi size.. Neden çıkmıyorsunuz dışarıya?.."

Ziya:

"Şey... Efendim..." dedi.

"Sus!"

Yavuza baktı. Parlak, iri gözlü, ak, tombul, tüysüz bir oğlandı. Bir de esmer, kara - kuru, gözleri fıldır fıldır dönen Ziyaya baktı:

"Seni terbiyesiz.."

"Efendim, ama biz oynu...

"Oynuyordunuz ha? Oynarsınız siz! Gelin bakayım benimle de oynamak neymiş görün!.."

Nail Bey onları müdür yardımcıları odasına aldı:

"Gelin, bakayım.." dedi.

Çocuklar korktular, ürperme geçirdiler.

Nail Bey gerdanını çıkarıp, tombul, ak elleriyle çocukları göstere göstere:

"Nihat Bey," dedi. "şunları cezalandırın.. Ben böyle terbiyesiz çocuklar görmedim.. Ne oluyor efendim? Teneffüse çıkmamışlar, sınıfta yakaladım."

Nihat Bey aynı zamanda zaptı raptı kuvvetli bir beden terbiyesi öğretmeniydi:

"Niye çıkmadınız?" diye çocukların gözlerine baktı.

Öteki, gözlüklü müdür yardımcısı Cemal Bey de karıştırdığı defterlerden başını kaldırdı:

"Niye çıkmadınız?" dedi.

Gene defterleri karıştırdı.

Nail Bey nefes nefese:

"Daha bitmedi.." dedi. "Onları öyle bir vaziyette gördüm ki, siz de görseniz şaşar, kalırdınız. Terbiyesizler!... Bunları disiplin kuruluna vermeli... Muhakkak cezalarını görmeliler. Bunlar bütün bir mektebi ahlâksız yaparlar... Neydi o öyle? Vallâhi Nihat Bey.. Cemal Bey siz

de dinleyin.."

Cemal Bey başını kaldırdı.

"...Anlatamam efendim, ben bile anlatamam.. Tûh!. Terbiyesizler!"

Çocuklar ezildikçe ezildiler.

"Müdür Beye de gösetreceğim bunları..."

Nihat Bey hindi gibi gezinip çocukların önünde durdu, sesine bir ton vererek:

"Ceza vereceğim, size" dedi.

Nail Bey titredi:

"Evet," dedi, "ceza... Yalnız ceza.. Aman efendim, bütün idrakim durdu.. Şaştım, şaştım... Vallâhi şaş tım.. Ahlâk diye bir şey kalmamış. Verin bunları disiplin kuruluna, kovun mektepten."

Çocukları süzdü:

"Terbiyesizler!"

Gözlüklü müdür yardımcısı:

"Nail Bey, sizi bu kadar sinirlendiren bu mu?".

Öteki gözlerini açıp ona döndü:

"Bu ya... Daha anlatmadım size.. Efendim şu.."

Yavuzu gösterirken birden durdu:

"Bunlar dışarı çıksınlar, öyle anlatayım."

Cemal Bey:

"Neden?" dedi. "Anlatın siz... Onlar da burada kalsınlar, dinlesinler.."

Nail Bey:

Belini masaya dayadı, vücudunu beceriksizce geriye verdi:

"... Efendim, işte tam böyle uzanıp yatmış... Terbiyesiz!"

Doğruldu. Nihat Bey ciddiyeti elden bırakmıyor, Cemal bey başını eğerek kıs-kıs gülüyordu.

"... Gülmeyin.. İnanmıyorsunuz.. Vallahi böyle. Şu da işte, böyle yapmış, üstüne iyice abanmış..."

Bu defa göbeğini masaya dayayıp iğildi. Sonra:

"Ya!" diye doğruldu. "Vallahi böyle.. Terbiyesizler.!"

Cemal Bey eli dudaklarında düşündü. Nihat Bey odada gezindi. Bakıştılar:

"Cemal Bey.."

"Hı?"

"Ne yapalım şimdi?"

"Bilmem.."

Nail Bey atıldı:

"Disiplin kuruluna! Disiplin kuruluna!"

Nihat Bey çocuklara döndü:

"Senin adın Ziyaydı, değil mi?"

"Evet."

"Seninki neydi? Yavuz mu?"

Çocuk başıyla "evet" dedi.

"Söyle, Yavuz değil miydi senin adın?"

"Evet"

"Cevap versene.."

"....."

"Niye çıkmadınız zil çalınca? Az mı söylüyoruz size?"

Odaya üçüncü müdür yardımcısı Sabahat Hanım girdi. Gidip ciddiyet le masasının başına oturdu. Daha sonra da konuşulanları dinlemiye başladı.

Nihat Bey sertçe:

"Söyleyin, niye çıkmadınız dışarıya?"

"Efendim. Oynuyorduk."

"Ne?"

"Ne oynuyordunuz?"

Ziya:

"Kovalamaca" dedi.

"Tûh! Kazık kadar adam oldunuz be. Ne kovalamacası? Kaç yaşındasın sen?

ANKARA

Anonim Türk Sigorta Şirketi
Sermaye ve İhtiyatları
4.500.000.— TL.

HAYAT
KAZA
YANGIN
NAKLİYAT

Sigorta işleriniz için
daima emrinizdedir.

TELEFON: 24815
TELGRAF: ANTAS

Adres: Sirkeci, Yeni postahane
karşısı Erzurum Han İstanbul

"On beş.."

"Hâlâ kovalamaca mı oynuyorsunuz?"

Öğretmen cevap beklemeden geri döndü, eli arkasında gezindi. Nail bey önce çocuklara sonra müdür yardımcılarına baktı. Bir sessizlik oldu.

Sabahat Hanım, Cemal beye sordu:

"Bana telefon ettiler mi?"

"Hayır."

"Kocam telefon edecekti de. Teşekkür ederim.."

Cemal Bey defterleri karıştırıyor, Nihat bey eli ardında geziniyor, Nail bey titizlikle kravatını düzeltiyordu.

Sabahat Hanım:

"Cemal Bey, sizden bir ricam var.."

"Buyrun, estağfurullah.."

"Ben derse gireceğim şimdi.. Sizin dersiniz yoktu, değil mi?"

"Yok".

"Hah. iyi.. Bana telefon eden olursa ne olur derste, deyin. Ne söyliyecekse haber bıraksın size.."

"Peki.."

Kadın, avcunda tuttuğu beyaz mendili burnunun ucuna incelikle sürdü. Kısa bir zaman sonra Nihat bey gene dönüp dolaşarak:

"Sabahat Hanım, size biri telefon etmişti demin.."

Kadın:

"Hah!" diye dişlerini gösterdi.

"Ama bir kadın.. Arkadaşınız galiba.. Şuraya yazmıştım ismini.. Sizi aratacaktım ama, beklemedi, bir daha telefon ederim, dedi.."

"Kimdi acaba?"

"Şuraya yazmıştım. Hah.. Müfide.."

Kadın birden güldü:

Yayımlarımızdan

İlhan TARUS
un
KARINCA YUVASI
(Büyük Hikâye)
Ve
Vüs'at O. BENER
in
DOST
(Hikâyeler)

KİTAPLARI ÇIKTI
Abone şartımızı okuyunuz

"Müfide.. Haa, teşekkür ederim"

"Estağfurullah."

Nail bey sinirli sinirli duruyordu, yürüdü:

"Şimdi zil çalacak..' dedi. "Gideyim.."

Sabahat Hanım, Cemal beye sordu:

"Ne yapmış bunlar?"

Nail Bey döndü:

"Terbiyesizlik efendim.."

Kadın:

"Yavuz," dedi. "ne yaptın bakayım?"

Nail Bey:

"Sizin talebeniz mi bunlar?"

"Evet... Terbiyeli çocuktur ama"

Cemal Bey defteri kapayıp elindeki cetveli bıraktı, çocukların karşısına geçti:

"Hım..' dedi. "Ne var?"

Durdu, düşündü, çocuklara kalen derce bir göz kıptı:

"Söyleyin bakalım, ne yapıyordunuz?".

Ziya:

"Oynuyorduk, efendim.."

Yavuz:

"Oynuyorduk."

"Ne?"

"Şey işte.. Böyle.."

Kara - kuru oğlan utanarak:

"Böyle yalandan, yumruk atıyorduk birbirimize..."

Nail Bey:

"Yalan!" dedi.

"Yumruk mu atıyordunuz?"

Yavuz:

"Hayır, efendim, yalandan.."

"Nasıl?"

Ziya:

"Kovboy filmlerinde var ya, efendim, işte öyle."

Gülüştüler. Nail Bey kızdı:

"Yalan!" dedi.

Cemal Bey:

"Hadi, gidin..." dedi. "Bir daha da sınıfta kalmayın zil çalınca.."

Nail Bey şaşırdı:

"Ama Cemal Bey.."

"Gitsinler, gitsinler... Sonra icabına bakarız onların gene... Hadi, koşun.."

Çocuklar geri döndüler, fırlayıp çıktılar.

Cemal Bey Nail Beye döndü:

"Mübalâğa ediyorsunuz.." dedi.

"Yok, Cemal Bey, rica ederim. Gözlerimle gördüm.. Ahlâksız bunlar, yaparlar, bilirim.."

Kadın:

"Ne yapmışlar?" diye sordu:

"Hiç, Sabahat Hanım, size anlatamam... Bilseniz, tüyleriniz diken diken olur.."

GÜVEN
SİGORTA

Felâketlere
Karşı Korur

"Anlatın, anlatın.."

"Anlatamam.."

"Söyleyin canım.. Ne olmuş Nihat Bey?"

"Hiç canım..."

"Cemal Bey siz söyleyin.."

"Efendim, çocuklar teneffüse çıkmamışlar da, sınıfta oynuyorlarmış. Nail bey de görmüş."

Nail Bey duramadı:

"Ama nasıl?"

"Siz anlatın gerisini.."

"Ben mi? Anlatamam."

"Anlatın, işte."

"Sabahat Hanım, rica ederim. Çok terbiyesizce, anlatılmaz.."

Cemal Bey güldü:

"Ben anlatayım, peki.. Bu küçük.. Yavuzdu, değil mi onun adı?"

Kadın:

"Yavuz, dedi.

"İşte o... Oydu değil mi Nail Bey"

"Rica ederim, bana sormayın.. Oydu."

"İşte o, sıraya dayanmış şöyle, öteki de onun üstündeymiş.."

Kadın eli çenesinde dinliyordu:

"Hı?" dedi.

"İşte bu."

"Ne varmış bunda?"

"Nail Bey de tutmuş, getirmiş."

"İyi ama ne var bunda? Ben anlamadım."

Cemal Bey kahkahayı bastı. Nihat Bey de bıyık altından hafifce güldü, göz göze geldiler, keyifli keyifli gülüştüler.

"Niye gülüyorsunuz? Söyleyin.."

Bu sıra zil çaldı. Nail Bey kızgındı, kadına dönüp:

"Rica ederim, anlamadınız mı hâlâ?" dedi, çıkıp gitti.

Kadın öğretmen yapma bir saflıkla:

"Vallâhi anlamadım" dedi.

Cemal Bey öteki çıkar çıkmaz gülmesini kesti, öfkeyle başını salladı:

— Amcası bizim oğlan artık oldu.

— Teknisyenmi, Dökmecimi, Tezgâhtarmı, Makina tamircisi mi, Karisörcümü...

"Ne duruyorsun be. At kendini denize!"

— Yok yok yok... Politikacı!

"Yok, disiplin kuruluna vermeliymiş.."

Nihat Bey:

"Ama Cemal Bey, öyle deme," "İt bunlar... Yaparlar, yaparlar.."

"Olmaz Nihat Bey, öyle şey olmaz.. Bir an düşün, bakalım.. Öyle olsa bile anlamamış görünmek lâzım Yok canım, katiyyen!.. Sınıftan çıkmamışlar, neyse.. Ama onun söylediğine bakılırsa.. Allahaşkına bırak canım."

"Yok, yok, Cemal bey, bilmezsiniz siz..."

"Canım, bu kadarı da artık.."

Kadın dikkatle arkadaşlarının gözlerine bakıyordu:

"Söyleyin bana da, derse gidiyorum..' dedi.

Cemal Bey:

"İşte söyledim ya!"

"Anlamadım."

Öteki güldü:

"Daha açık nasıl söyleyim? Çocuk yatmış sırtüstü. Öteki de..."

"Kim? Yavuz mu?"

"Hangisiyse işte..."

"Yavuz terbiyeli çocuktur, bakın.."

"Neyse canım, bizim terbiyesizdir dediğimiz yok.."

"Eee?"

"Öndeki de onun üstüne yatmış.. İşte bu."

Kadın anlatılanı kavrıyordu. Dalgın dalgın bir noktaya baktı. Gözlerinin içi gülüyordu:

"Haaa.." dedi.

"Hah, işte!"

Kadın gittikçe gülerek:

"Ha-ha-haaa..' diye iyice anladı. Gülüştüler.

"İlâhi Nail bey!... Bu muymuş?"

"Bu ya!"

Üçü de gülmekten kırılıyordu.

Türkiye Ziraî Donatım Kurumu

Her çeşit ziraat aletleri

Kimyevî Gübre

Mücadele alet ve vasıtaları

Araba

Tırmık

Arı kovanı

Tınaz makinası

Yayıkları

Sabit Tamirhaneler

Seyyar Tamir ve Bakım Ekipleri

Her çeşit Ziraat aleti için bol yedekleri

İle

Yurdun 141 yerinde Çalışkan Türk Çiftçisinin Hizmetindedir

Basındaki Yankımız

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi altıncı cildinin beşinci sayısını merhum Esendal'ın hatırasına adıyarak yayınladı.

Hikâye kitaplarını M. Ş. E. diye imzalıyan rahmetli Memduh Şevket Esendal bir taraftan politika hayatının ağır basması yüzünden, öte taraftan da san'at dergilerimizin daracık anlayışlar ve mini mini gruplaşmalar üzerine kıvrılışları hattâ san'atı yeni - eski derken bir yaş meselesi yapıverişleri yüzünden röportajların, anketlerin, makale ve tenkidlerin dışında bir hayat geçirdi. Bunun içindir ki, ölümü ile birlikte başlayan ve hâlâ süren ilginin kesafeti en hafif deyişle dürüstlük adını takabileceğimiz bir çerçeve içerisinde bizleri ne kadar düşündürse yeridir.

Derginin bu özel sayısında M. Ş. E. nin dört hikâyesi ile ikisi gerçek bir değer taşıyan bir o kadar da resim çalışmaları ve ayrıca devrimizin meşhur hikâyecileri tarafından hakkında söylenilenler var.

Bu vesile ile, Esendal'ın dergideki dört hikâyesinden biri olan "Hâmid İçin Bir Yazı" üzerinde azıcık durmak istiyoruz:

Konusu kısaca anlatılabilecek hikâyeler yazan ve her hikâyesinde bir objektif realitesine dayanan M. Ş. E. "Hâmid İçin Bir Yazı" da bir tarz gazeteciliği ve bilhassa ölüm nutukcularını alaya alıyor: Yazı işleri müdürü ile bir yemek sonrası sohbetine girişen - hoş ve dolgun bir tip - Nihat Sait, bir tek mısra'ını bile okumadığı Hâmid hakkında, biri olasıya öven, öteki kıyasıya yeren iki nutuk çekebileceğini iddia eder ve çeker. Bu nutuklar tipik mezar başı veya jübile nutuklarıdır. Nitekim sekreter bunları zorla satın alır, basar, basılan bu herzeler de - bermûtad - beğenilir.

Otopsi gibi bir hikâye. Fakat bugünün foto - şipşakçılarında bulunmıyan çok şey, hiç değilse nükte seviyesinden kurtulup kötüye ve ahlâk dışına hiciv var.

Esendal'ın Seçilmiş Hikâyeler Dergisindeki dört hikâyesinin üzerinde duracak olsa-idik, "Bu sisko karı" nın en geniş ölçüde övülmesini sağlıyacak olan bir çok başarı unsurlarından, kısacası mükemmelliğinden bahsederdik. Fakat bugünkü konumuz bu değil.

Dergide ayrıca bütün büyük hikâyecilerimizin, bu arada Hamdi Olcay, Şahap Sıtkı, Samim Kocagöz, Kemal Bekir, Sait Faik ve Naim Tirali'nin merhumun san'atı, hayatı hakkında hatıralara veya incelemelere dayanan fikirleri, gene meşhur, politikacıların, meselâ Kasım Gülek'in, meselâ Nihad Erim'in kendi sahalarına ait hatıra ve tasvirleri var.

Kısaca: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, hikâyeci merhum Memduh Şevket Esendal'ın hatırası için yapılabilecek en güzel ve en uygun şeyi yapmış bulunuyor.

Milliyet : Tarık BUĞRA

Seçilmiş Hikâyeler Dergisinin son sayısı (Cild: 6, sayı 6) Açlık isimli bir fıkra ile, bu fıkrada şu cümle ile başlıyor

" Knut Hamsun'un bu adı - Açlık - taşıyan romanını bilmem okudunuz mu? Üstadın tıka basa bir sabah kahvaltısından sonra, İskandinavya baharının süslediği bir bahçenin ortasındaki kameriyede, yan gelip kaleme aldığı bu çok kuvvetli romanı, bizim toklardan biri Türkçeye çevirmiştir. Alın okuyun. Fakat bizim memleketin açlığı bambaşka bir şeydir. Onu da benden dinleyin:"

Tamam. Nükte dedikleri de işte bu olmalı. İnce, zarif, bozuk düzen ve haksız. O kadar haksız ki, ancak bir çocuk yüklenebilir bunun mesuliyetini. Haydi bir damlacık nezaketin bile yeteceği bir çekingenlikle, her biri bir balyoz olacak karşılaştırmalara girmiyelim, fakat şu cümlenin yazarı bizim milyonlarca toklardan herhangi biri, İlhan Tarus cümlesi aynen kendisi için kullanılırsa ne yapacak?

Evet bir fıkra; bir fıkracık anlatabilmenin diyeti bile bu kadar ağırsa, kıralım kalemlerimizi, çok daha iyi.

Seçilmiş Hikâyeler Dergisinin "vitrin" e koyduğu yazıcıya gelince: Bu Server Bedi (Peyami Safa) dır, vitrine konuluşunun sebebi ise şudur

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi "Vitrinimiz" başlığına ayırdığı sayfalarını ikiye bölmüş, bir bölümüne İtalyanın dünyaya bağışladığı piyes ve hikâye yazarı Pirandello'nun, dilimize **Öteki Evin Işığı** adı ile çevrilen hikâyesini, bir bölüme de Server Bedi (Peyami Safa) nın **Karşıki Evin Işığı** adlı hikâyesini koymuş. İkisini de okuyunca Server Bedi (Peyami Safa) nın kötüleştirmeleri hariç, **Öteki Evin Işığı** ile **Karşıki Evin Işığı** nın aynı olduğunu görüyoruz. Kısacası, bir terimle yumuşatmak gerekirse, ortada intihalin dikalâsı var.

Bir takma isim kullanıvermekle intihal işinin zimmet yönünü ortadan kaldırmak mümkün müdür, değil midir, söylemiyeceğim; zira bunu bebeklerin bile idrak edeceğine inanıyorum.

Seçilmiş Hikâyeler Dergisinin kalan kısmından yarın bahsedeceğim. O kısımda kendilerini kurtarmış hikâyeler ve şiirler var. Yalnız, şu yazının havasına uygundur diye şiirlerden birinin - Külebi Hocaefendi Hakkında, kayıtlı ve Lâedri isimli olanın - son yarısını buraya alacağım

"Adın sürünmiyecek ardında
Meyhanelerde okullarda
Alıp beraberinde gittin mi
Günlerin, ayların, yılların gibi"

S. Aldanır adında biri yazmış bunu. Her ne hal ise. Fakat son olarak bir sözüm daha var: İlhan Tarus'un "Bizim toklardan biri" dediği Açlık mütercimi Peyami Safa'dır.

Milliyet : 16. 8. 1952 - Tarık BUĞRA

Seçilmiş Hikâyeler Dergisi, ağırlığı gene hikâyeler tutmak üzere, herhangi bir dergi olmak yolunda görünüyor. Son sayısında, dün bahsettiğim Server Bedi (Peyami Safa) nın Pirandello'dan aktardığı hikâyenin vitrine konuşu ile İlhan Tarusun hazin başlayışlı ve Açlık isimli fıkrasından başkaca şunlar da var

Altı hikâye, biri tercüme, biri de bir âşıkdan alınmış beş şiir, bir tenkid, bir de tetkik.

Altı hikâyenin içinde kendini kolaylıkla kabul ettiren rahmetli. M. Ş. Esendal'ın Kelepir'i. Kim ne derse desin, daha roğrusu özel anlayışlar ne kadar direnirse direnşin, hikâyenin ilk şartı hikâyecinin kendini kurtarmış, tamamlamış bir kişiliğe ulaşabilmesinde. Bu yoksa, yazılanlar ıkınmalardan, özentilerden, eski bir deyimle meşklerden öte geçemiyor. Ben bunu, Seçilmiş Hikâyeler Dergisinde peş peşe okuduğum altı hikâyede bir daha gördüm. Bu altı hikâyenin içinde, Kelepir, oyun bakımından belki de en cılızı. Fakat beride rahmetli Esendal, konusunun çeşitli yönlerine karşı takındığı tavrın bütünlüğü ve bağımsızlığı ile hikâyesini kuru bir tanık anlatışı olmaktan kurtarıyor. Onda, o anlatmasa bilmiyecek olduğumuz şeyler var. Bu şeyler seviye bakımından ele alınırsa ortada yeni düşünceler, yeni duygulanışlar, yeni tefsirler değil de, sadece yeni görüşler kalabilir; fakat şu var ki, öbür beş hikâyenin yanında bu da bir şey. Üstelik Esendal'ın dil şuuru da bilgi ve çalışma ile bir üslûp unsuru haline gelmiş, ötekilerde bu da yok.

Ötekilerden, meselâ İlhan Müstecaplı'nın Sahilde Bir Meyhane'si bu bakımlardan yoka eşit: İnsanları yok, anlatmak istediği şey yok, Türkçesi yok. Burada yalnız şöyle bir örnek için yer bulabilirim; Müstecaplı yazıyor: "— Bir şişe konyak, dedi adam. İyi bir marka olsun." Bu kötü bir tercüme cümlesidir. Telif olmak içinse, Türkiyede yalnız ve bir çeşit konyak olduğunu bilmek gerek. Bahsedilen yerde kaçâk konyaklar bulunabilir ama, okuyucu bilmece çözmeğe zorlanamaz.

Kemal Bekir ile Umran Nazifin hikâyeleri zavallı şeyler. Bunlara ebedi istidatlar diyebiliriz. Dergide iki de genç istidat var: Vüs'at O. Bener ile Nezihe Meriç. Birincisi boş teferruattan sıyrılmasını, lâfı uzatıp gitmekten kurtulduğu zaman güzel anlatacak, anlatacağı şeyleri iyi seçince de güzel hikâyeler yazacak. Nezihe Meriç ise, kendini tekrar etmiyecekse hikâyemiz bir isim daha kazanacak demektir. Dili gelişmeğe elverişli, çünkü kalemi insana sokulmağa elverişli.

Şahap Sıtkının Egenin Dibi için yazdığı tenkid konusunda ve insaftan hayli uzak. İlhan Başgöz'ün yazısı ise Folklor ve Halk Edebiyatı başlığını taşıyor. Dergi bu konuyu her sayıda ele alacak, yerinde olur.

Şiirlerden Can Yücel'in Jacques Prevet'den çevirdiği Çöpçü bizim şairlerden çoğunu aydınlatacak şekilde tipik. Öteki şiirler, Oğuz Kâzım Atok'un Yalnızlık'ı ve Ahmet Arif'in Demdir Bu su güzel yazılmışlar.

Milliyet 17. 8. 1952 - Tarık BUĞRA

T. İş ve T. C. Ziraat
Bankalarının teşekkülü

Türkiyenin en büyük Sigorta Şirketi

ANADOLU

Sigorta

Sermayesi : 1.500.000 T.L.

İhtiyat Akçeleri : 12.441.237 "

YANGIN

NAKLİYE

KAZA

HAYAT

İşlerinde emrinizdedir

Adres : Galata, Yolcu salonu karşısı
ANADOLU SİGORTA HANI
TELEFON : 44651, 52, 53

Fiatı : 50 Kuruş